KASVATUKSEN JA OPETUKSEN VIIKKOKATSAUS 22.11.2026

Sarastus

Puhelimen *jälkeen*

Yhdysvaltain 3,3 miljoonan oppilaan aineistossa tulokset kohenivat hieman tiukan puhelinkiellon kouluissa. Ranskassa oppilaat toivoivat eniten lyhyempiä koulupäiviä ja parempia tiloja.

PÄIVÄKOTI
Päiväkodit pyytävät apua usein vasta kriisissä

RAHOITUS
Mitä peruskoulun 200 miljoonan euron takana on

ERITYISOPETUS
Arkisuus vihollisena: erityisopettajan oivallus 30 vuoden jälkeen

PÄÄKIRJOITUS · VIIKKOKATSAUS

Puhelin lähti, kysymykset jäivät

Puhelinkieltojen vaikutus oppimiseen laskettiin tällä viikolla ensimmäistä kertaa koko Yhdysvaltain mittakaavassa. Harvardin koulutuspolitiikan tutkimuskeskus[1] vertasi 3,3 miljoonan oppilaan koetuloksia 4 600 koulusta ennen kieltoja ja niiden jälkeen. Kouluissa, joissa kielto oli tiukka, matematiikan ja lukemisen tulokset kohenivat suunnilleen sen verran kuin vuoteen olisi lisätty yksi tai kaksi kouluviikkoa. Parannus on pieni, eikä yksittäinen analyysi vielä ratkaise kysymystä puhelinten osuudesta siihen, että yhdysvaltalaisten koetulokset kääntyivät laskuun älypuhelinten yleistyessä yli kymmenen vuotta sitten.

Ranskassa lukioikäisten puhelimet ovat lukuvuoden alusta olleet koulupäivän ajan lokeroissa tai sinetöidyissä pusseissa. Lokakuussa satoja tuhansia nuoria lähti kouluista mielenosoituksiin vaatimaan korjauksia rapistuneisiin koulurakennuksiin. Hallituksen avaamalle alustalle kertyneen yli 60 000 vastauksen alustavissa tuloksissa 70 prosenttia piti koulupäiviä liian pitkinä[2] ja 48,2 prosenttia mainitsi huonot tilat, erityisesti talven kylmyyden ja kesän kuumuuden. Kiellon kumoamista vaati 9 prosenttia. Pariisin esikaupungissa työskentelevän opettajan mukaan oppilaat ovat ilman puhelimia vilkkaampia ja lapsenomaisempia mutta myös rasittavampia.

Suomessa perusopetuslaki[1] on 1. elokuuta 2025 lähtien kieltänyt puhelimen käytön oppitunnilla ilman opettajan lupaa. Amerikkalainen tulos koskee tiukkoja kieltoja, mutta Suomen laki koskee vain oppitunteja ja jättää välitunnit ja ruokailun koulujen omiin järjestyssääntöihin. Oppilaalle puhelimen poisottaminen voi tuntua holhoamiselta ja painaa silti vähemmän kuin liian pitkä koulupäivä. Opettajalle laki antaa vallan päättää, milloin puhelin otetaan tunnilla esiin oppimisen välineeksi. Kodissa katse kääntyy myös aikuiseen. Oppimisen tuen keskus Valterin[3] ohjaaja, joka on tehnyt varhaiskasvatustyötä 40 vuotta, pohtii, mitä lasten ja aikuisten vuorovaikutukselle tapahtuu, kun molemmat ovat yhä enemmän puhelimillaan.

Valterin ohjaajat kuvaavat myös päiväkoteja, joissa apua pyydetään usein vasta, kun arki on jo kriisiytynyt. Ylen analyysi[4] avaa, mitä opetusministerin mainitseman 200 miljoonan euron lisäyksen takana on. Lähitarkastelussa kannattaa pysähtyä erityisopettajaan[5], jolle professorin lause ”arkisuus on vihollinen” aukesi vasta 30 vuotta myöhemmin. Rinnalla kulkee lontoolainen Swiss Cottage School[6], jossa jokaisen oppilaan suunnitelmaa säädetään joka viikko.

Numeroidut lähteet numeron lopussa.

TÄSSÄ NUMEROSSA

VIIKKO OPPIMISEN MAAILMASSA
Viikon pääjuttu
Suomen kouluissa tällä viikolla
Koulutuspolitiikka
Maailmalta
Kodin ja koulun välissä
Luku taustaksi

LÄHITARKASTELUSSA
Kiirehtimättä kohti ymmärrystä
Tutkimus
Hankkeet ja rahoitus
Seurattavaa

01 Viikon pääjuttu

Yhdysvalloissa on ensimmäistä kertaa laskettu koko maan mittakaavassa, mitä oppimiselle tapahtuu, kun koulu ottaa puhelimet pois. Parannus oli pieni. Kouluissa, joissa kielto oli tiukka, matematiikan ja lukemisen tulokset kohenivat suunnilleen niin kuin oppilailla olisi ollut vuodessa yksi tai kaksi kouluviikkoa enemmän. Analyysin julkaisi tiistaina Harvardin koulutuspolitiikan tutkimuskeskus, kertoo Ilta-Sanomat The New York Timesin tietoihin nojaten. Siinä tarkasteltiin 3,3 miljoonaa oppilasta kolmannelta kymmenennelle luokalle 4 600 koulussa vuosina 2021–2026. Oppilaiden koetuloksia verrattiin ennen kieltojen voimaantuloa ja niiden jälkeen.

Vastausta on haettu pitkään. Yhdysvaltalaisten oppilaiden koetulokset kääntyivät laskuun yli kymmenen vuotta sitten samaan aikaan, kun älypuhelimet yleistyivät. Ajoitus on herättänyt kysymyksiä puhelinten osuudesta tulosten heikkenemiseen. Aiemmat tutkimukset kieltojen vaikutuksesta oppimistuloksiin ovat antaneet vaihtelevia tuloksia. Uusi analyysi viittaa siihen, että kielloilla on alkanut olla vaikutusta, mutta yksittäinen analyysi ei vielä ratkaise kysymystä koko tutkimusalan puolesta.

Suomen peruskouluissa puhelinten käyttöä on rajoitettu lailla 1. elokuuta 2025 lähtien. Eduskunta hyväksyi perusopetuslain muutoksen 29. huhtikuuta 2025. Sen mukaan oppilas ei saa käyttää puhelinta tai muuta mobiililaitetta oppitunnilla ilman opettajan lupaa. Lupa voidaan antaa esimerkiksi oppimista varten tai terveydellisistä syistä. Kyse ei ole täydellisestä kiellosta, sillä välituntien ja ruokailun puhelinsäännöistä koulu voi päättää järjestyssäännöissään, kuten koulut saattoivat tehdä jo ennen lakia. Amerikkalainen tulos koskee nimenomaan tiukkoja kieltoja, kun taas Suomessa laki vetää rajan vain oppitunneille. Muusta koulupäivästä kukin koulu päättää itse, joten naapurikoulujen oppilaat voivat elää puhelimen kanssa hyvin erilaista arkea. Oppitunnilla rajan vetää opettaja, jolle laki antaa vallan päättää poikkeuksista.

Saman viikon kotimainen tutkimus siirsi katseen koulupäivästä nuoren aivoihin. Itä-Suomen yliopiston tutkijat mittasivat magneettikuvauksella 44 terveen 16–19-vuotiaan nuoren aivojen harmaan aineen tilavuuksia. Harmaa aine on se aivojen osa, jossa hermosolujen solukeskukset sijaitsevat. Runsaasti ruutuja ja älylaitteita käyttäneillä nuorilla muistiin ja oppimiseen liittyvän sisemmän ohimolohkon harmaan aineen tilavuus oli pienempi kuin muilla, kertoo Helsingin Sanomat. Kuva ei ole yksisuuntainen. Runsas ruutuaika oli yhteydessä myös suurempiin tilavuuksiin tietyillä otsalohkon ja takaraivon alueilla, jotka osallistuvat tarkkaavaisuuteen, työmuistiin, päätöksentekoon ja näköhavaintojen käsittelyyn. Tutkimuksen tehnyt väitöskirjatutkija arvioi tiedotteessa, että ero voi liittyä peleihin ja sovelluksiin, jotka vaativat tarkkaavaisuutta, liikkeiden suunnittelua ja visuaalista tiedonkäsittelyä. Hän muistuttaa samalla, että murrosiässä harmaan aineen tilavuus normaalisti pienenee aivojen toiminnan tehostuessa. Suurempi tilavuus voi siksi kertoa myös aivojen kehityksen viivästymisestä.

Uutisen otsikossa runsas laitteiden käyttö pienentää aivoalueita. Tutkimus itse kuvaa yhteyksiä ja sen tekijän mukaan ne ovat monimutkaisia. Niiden pitkäaikaisen merkityksen ymmärtäminen vaatii hänen mukaansa lisää tutkimusta. Tutkittavia oli 25 tyttöä ja 19 poikaa. Ruutuajasta ja liikunnasta he vastasivat kyselylomakkeisiin ja kuntoa arvioitiin sukkulajuoksutestillä ja vauhdittomalla pituushypyllä. Aineisto kerättiin vuosina 2018–2019 Itä-Suomen yliopiston Lasten liikunta ja ravitsemus -tutkimuksesta sekä Kuopion yliopistollisen sairaalan Fitbrain-tutkimuksesta. Myös liikunta ja kunto olivat yhteydessä aivojen rakenteisiin. Runsaampi liikunta liittyi suurempaan tilavuuteen takaraivon alueella ja parempi fyysinen kunto suurempaan päälakilohkon tilavuuteen.

Ranskassa sama kysymys siirtyi tänä syksynä luokkahuoneista kaduille. Presidentin kanslia pyysi vuonna 2024 asiantuntijaryhmää, jossa oli muun muassa neurologeja ja psykiatreja, selvittämään digitaalisen teknologian vaikutuksia nuoriin. Ryhmän mukaan 16–19-vuotiaat ranskalaiset käyttivät puhelinta yli viisi tuntia päivässä. Seurauksiksi se nimesi lyhentyneen keskittymiskyvyn, liikkumattomuuden ja mielenterveyden ongelmat. Kansalliskokous hyväksyi 21. heinäkuuta lain, joka kielsi puhelimet lukioikäisten kouluissa ja rajoitti alle 15-vuotiaiden pääsyä

sosiaaliseen mediaan. Perustuslakituomioistuin kumosi somerajoituksen nopeasti, mutta koulujen kielto astui voimaan lukuvuoden alussa, kertoo The Guardianin kolumni. Opettajat pyysivät nuoria jättämään puhelimensa lokeroihin tai sinetöityihin pusseihin.

Lokakuussa satoja tuhansia ranskalaisnuoria lähti kouluista joukkomielenosoituksiin. Nuoret vaativat korjauksia rapistuneisiin koulurakennuksiin, oikeutta valita itse yliopistonsa ja koulutusohjelmansa sekä julkisen koulun palauttamista sosiaalisen nousun moottoriksi. Kolumnissa kysytään, auttoiko puhelinkielto sytyttämään liikkeen. Pariisilainen opettaja on esittänyt, että ruudulta katseensa nostaneet nuoret eivät enää pystyneet sulkemaan silmiään todellisuudelta, jossa he elävät. Pariisin esikaupungissa työskentelevä opettaja kuvasi nimettömänä Le Grand Continent -julkaisussa, kuinka hänen oppilaansa sammuivat ennen heti tunnin päätyttyä kuin kuvien huumaamina. Tänä vuonna ilman puhelimia he ovat hänen mukaansa vilkkaampia, sotkuisempia, kiihkeämpiä ja lapsenomaisempia. Samalla he ovat myös rasittavampia. Toinen opettaja kertoi kolumnistille, että älypuhelinten myötä hiljentyneet välitunnit ovat muuttuneet taas äänekkäiksi.

Kolumnin kirjoittaja ei sulje kysymystä. Hänen mukaansa sosiologien on vielä tutkittava, auttoiko pakotettu digipaasto liikkeen syntyä, sillä nuoret järjestivät toimintansa sosiaalisessa mediassa ja mielenosoituksia striimattiin samoilla puhelimilla, joista heidät koulussa erotettiin. Kiellon kumoaminen ei ollut mielenosoitusten syy. Lukiolaisten järjestön Les Lycéens! varapuheenjohtajan mielestä kielto on sietämätön, koska se kohtelee opiskelijoita kuin lapsia. Hallitus avasi alustan, jolle oppilaat saattoivat kirjata vaatimuksensa. Yli 60 000 vastauksen alustavien tulosten mukaan 70 prosenttia piti koulupäiviä liian pitkinä. Huonot tilat mainitsi 48,2 prosenttia, erityisesti talven kylmyyden ja kesän kuumuuden. Kiellon kumoamista vaati 9 prosenttia.

Ranskalaiset luvut kertovat oppilaan kokemuksesta monella tasolla. Puhelimen poisottaminen voi tuntua holhoamiselta ja silti painaa vähemmän kuin liian pitkä koulupäivä tai luokka, jossa palelee talvella ja hiostaa kesällä. Opettajalle puhelimeton luokka voi olla yhtä aikaa elävämpi ja raskaampi. Suomessa laki jättää opettajalle päätöksen siitä, milloin puhelin otetaan tunnilla esiin oppimisen välineeksi. Kodin näkökulmasta Itä-Suomen tutkimuksessa aivojen rakenteisiin olivat yhteydessä ruutujen lisäksi myös liikunta ja kunto. Oppimisen tuen keskus Valterin kuntouttava ohjaaja, joka on työskennellyt varhaiskasvatuksessa 40 vuotta, pohtii puolestaan, miten lasten ja aikuisten vuorovaikutukseen vaikuttaa se, että ihmiset ovat yhä enemmän puhelimillaan. Kysymys ei koske vain lasta.

Puhelimen voi ottaa oppitunnilta pois yhdellä lainmuutoksella. Ranskalaisnuorten vastauksissa puhelin jäi kuitenkin kauas siitä, mitä he koululta eniten toivoivat: lyhyempiä päiviä ja tiloja, joissa ei palele eikä hiosta.

02 Suomen kouluissa tällä viikolla

Vaasassa koko koulu suojautui perättömän ilmoituksen vuoksi

Vaasan Variskan yhtenäiskoulun yläkoululainen oli tiistaina välitunnilla, kun raskaasti aseistautuneet poliisit saapuivat koululle. Kaikki oppilaat käskettiin sisälle luokkiinsa ja ovet teljettiin, kertoi oppilas Iltalehdelle. Ilta-Sanomien tavoittaman oppilaan mukaan myös puhelimet käskettiin sulkea. Paikalle sattunut silminnäkijä kertoi, että poliisiautoja tuli joka suunnasta ja että poliisit pukivat pihalla luotiliivit ja ottivat konepistoolit ennen kuin palasivat sisään. Hänen mukaansa suuresta osasta koulun ikkunoita vedettiin verhot kiinni.

Pohjanmaan poliisi oli saanut hätäkeskuksen kautta kello 10.49 ilmoituksen mahdollisesta väkivaltatilanteesta koululla. Useat partiot tarkastivat koulun tilat eivätkä havainneet mitään vaaraan viittaavaa. Ilmoitus osoittautui perättömäksi ja sen tekijää epäillään perättömästä vaarailmoituksesta. Rikoksesta voi saada sakkoa tai enintään vuoden vankeutta, jos tekijä on ollut tekohetkellä yli 15-vuotias. Poliisi kiitti henkilökuntaa ja oppilaita esimerkillisestä toiminnasta.

Koulussa on noin 650 oppilasta ensimmäiseltä yhdeksännelle luokalle. Yksi hätäkeskukseen soitettu puhelu riitti siihen, että oppilaita suljettiin luokkiin aseistettujen poliisien tarkastaessa tiloja. Rangaistus

koskee ilmoittajaa. Aamupäivän kokemus jäi niille, jotka istuivat lukittujen ovien takana: lapsille, nuorille ja heidän opettajilleen.

Kangasalla pihatappelu kuvattiin videolle

Sisä-Suomen poliisi tutkii pahoinpitelynä tilannetta, jossa neljä nuorta oli osallisena väkivaltaan Kangasalan Kirkkoharjun koulun pihalla 26. lokakuuta. Poliisin käsityksen mukaan nuorten välillä oli erimielisyys, jota yritettiin ratkaista väkivallalla. Sivulliset nuoret kuvasivat tapahtumat videolle.

Poliisi kertoo suhtautuvansa tapaukseen erittäin vakavasti. Tutkinnanjohtajan mukaan yksikin isku voi tappaa tai vammauttaa loppuiäksi. Yksi hetken uho voi tuhota sekä uhrin että tekijän tulevaisuuden. Hänen mukaansa nuoret tarvitsevat aikuisilta selkeän mallin siitä, että asiat selvitetään puhumalla, auttamalla ja toisia kunnioittamalla. Tiedotteessa uhri ja tekijä ovat samassa lauseessa: kummankin tulevaisuus voi tuhoutua kertaheitolla.

Videosta poliisi antoi erillisen ohjeen. Sitä ei tule levittää missään ja pyyntö koskee kaikkia, joiden puhelimeen video voi päätyä. Nuorten rikoksiin puututaan poliisin mukaan rikosoikeudellisten toimien lisäksi sosiaaliviranomaisten toimenpiteillä ja tarvittaessa myös pakkokeinoin.

Vantaalla väärin käännetty viesti päättyi välikohtaukseen

Vantaan Kytöpuiston koulun käytävällä oli tiistaina ensimmäis- ja toisluokkalaisia, kun alakouluikäisen lapsen vanhempi tuli paikalle vihaisena ja puhui rumasti lasten opettajalle. Koulu kertoi tapahtuneesta Wilma-viestillä osalle huoltajista. Viestin mukaan moni oppilas näki tilanteen ja saattoi pelästyä, eikä kukaan loukkaantunut.

Vantaan perusopetuksen johtajan mukaan tilanne sai alkunsa aiemmasta koulun viestistä, jonka huoltaja oli kääntänyt Google Kääntäjällä ja ymmärtänyt väärin. Huoltaja tulistui ja käytti epäasiallista kieltä. Hänen kanssaan keskusteltiin, jolloin yhteisymmärrys löytyi ja tilanne oli ohi. Tilanne kesti muutaman minuutin. Huoltajaa ei tarvinnut saattaa ulos eikä poliisia kutsuttu paikalle. Johtajan mukaan oppilaille tai henkilökunnalle ei aiheutunut vaaraa, vaikka osa saattoi kokea tilanteen uhkaavana. Viestin sisällöstä hän ei kertonut tarkemmin.

Noin 400 oppilaan koulussa kohtasi muutamassa minuutissa kolme kokemusta, jotka eivät sulje toisiaan pois. Pienet oppilaat näkivät aikuisen raivon käytävällä. Opettaja joutui kuulemaan epäasiallista puhetta. Vanhempi taas oli lukenut viestistä jotain, mitä siinä ei ollut. Väärinkäsitys syntyi jo ennen käytävää, siinä vaiheessa, kun koulun kirjoittama viesti kulki konekääntäjän läpi.

Päiväkodit pyytävät apua usein vasta kriisissä

Lasten levottomuus ja käytösongelmat vaikeuttavat yhä useamman päiväkodin arkea, erityisesti pienempien lasten ryhmissä, kertoo Yle. Ilmiö näkyy oppimisen tuen keskus Valterissa, joka tekee ohjauskäyntejä ja tukijaksoja päiväkoteihin, joissa arki on käynyt raskaaksi. Valteri pyydetään paikalle esimerkiksi silloin, kun ryhmässä on paljon levottomuutta tai lapset satuttavat toistuvasti muita. Usein tilanne on jo kriisiytynyt ja työntekijöiden jaksaminen on kortilla. Valterin kuntouttavan ohjaajan mukaan paikalle tullaan usein vasta aika äärimmäisessä pisteessä.

Valteri laajensi ohjauskäyntinsä perus- ja esiopetuksesta varhaiskasvatukseen viitisen vuotta sitten. Ohjaajan mukaan käynnit ovat sen jälkeen selvästi lisääntyneet. Viimeisen puolen vuoden aikana esiopetusryhmissä on ollut hyvin haastavia tilanteita. Joissakin päiväkodeissa kolme- ja nelivuotiaiden ryhmien tilanne on hänen sanojensa mukaan räjähtänyt käsiin. Vielä 1990-luvun alussa ryhmässä oli hänen kokemuksensa mukaan tavallisesti pari lasta, jotka reagoivat käyttäytymisellään. Nykyään ryhmässä voi olla viisi tai kuusi tällaista lasta. Syiksi hän pohtii esimerkiksi korona-ajan eristäytymistä ja sitä, että sekä lapset että aikuiset ovat yhä enemmän puhelimillaan.

Yle on aiemmin kertonut, että moni varhaiskasvatuksen työntekijä on kohdannut työssään lasten väkivaltaa. Valterissa samasta asiasta puhutaan käytöksellä reagointina. Ohjaajan mukaan sana väkivalta viittaa tahallisuuteen, eikä lapsi ole koskaan tahallaan ilkeä tai väkivaltainen. Lyöminen kertoo hänen mukaansa siitä, että lapselta puuttuu taitoja tai voimavaroja ja hän yrittää selviytyä tilanteesta lyömällä. Taustalla voi olla myös terveydellinen syy, kuten vamma tai aistisäätelyn vaikeus.

Nokian Menkalan päiväkoti otti Valteriin yhteyttä keväällä 2026, kun ryhmiä muodostettiin uudelle kaudelle. Ongelmat lasten kommunikaatiossa,

käyttäytymisessä ja vuorovaikutuksessa eivät olleet vakavia, mutta niihin haluttiin tarttua ennaltaehkäisevästi. Elokuussa ohjaajat seurasivat päiväkodin arkea päivän ajan ja antoivat palautetta. Varhaiskasvatuksen opettajan mukaan käynti vahvisti, että moni asia toimii jo hyvin. Työntekijät saivat myös varmuutta siihen, että tietyiltä lapsilta voi vaatia enemmän. Lisäksi he saivat keinoja vaatimisen toteuttamiseen. Menkalassa levottomuutta ehkäistään olemalla paljon ulkona, myös oppimassa. Kuvat tukevat kommunikointia ja riitatilanne piirretään lapselle keskustelun tueksi.

Ohjaajan mukaan yksikään tilanne ei ole ollut niin toivoton, ettei sitä olisi saatu selvitettyä. Tehokkain keino on muuttaa aikuisten toimintatapoja. Erityisopettaja sanoo saman toisin sanoin: lapset toimivat aina senhetkisen osaamisensa mukaan. Aikuisten tehtävä on muuttaa ympäristöä ja omaa toimintaansa, koska sillä voidaan vaikuttaa lasten käytökseen.

Lapua ja Sotkamo karsivat alakoulujaan

Lapuan valtuusto päätti maanantaina lakkauttaa Kauhajärven, Männikön ja Hellanmaan koulut pääosin kaupunginhallituksen esitysten mukaan. Asiaa oli käsitelty lukuisia kertoja sivistyslautakunnassa, kaupunginhallituksessa ja valtuustossa ja se oli palautettu valmisteluun kolme kertaa. Jokaisesta koulusta äänestettiin ja osa äänestyksistä oli tiukkoja. Sivistysjohtaja kuvasi asiaa yhdeksi päättäjien vaikeimmista ja kiitti kokouksen asiallisuutta.

Kauhajärven koulun toiminta lakkaa 1.8.2027. Sen oppilaiden lähikouluksi tulee Ritavuori, sillä toinen vaihtoehto, Tiistenjoki, poistettiin kokouksessa. Männikön ja Hellanmaan koulut lakkaavat syksyllä 2028. Männikön oppilaat siirtyvät silloin Haapakosken kouluun ja Hellanmaan oppilaiden lähikouluksi tulee Poutun koulu. Taustalla ovat vähenevä lapsiluku ja kutistuvat valtionosuudet. Alakoulujen oppilasmäärä vähenee Lapualla vuosittain noin 50 oppilaalla ja alakoulujen määrä laskee 11:stä kahdeksaan.

Sotkamossa kunnanhallitus päätti tiistaina esittää valtuustolle kouluverkon uudistamista sivistystoimen lautakunnan esityksen mukaisesti. Salmelaan rakennettaisiin uusi koulu, Pohjavaaran ja Naapurinvaaran kyläkoulut yhdistettäisiin ensi syksynä ja Vuokattiin tehtäisiin uudet käsityötilat. Kuntaan jäisi 2030-luvulla ensin viisi ja myöhemmin kolme alakoulua. Kaksi muutosesitystä raukesi kannattamattomina ja päätöksestä jätettiin yksi eriävä mielipide. Kunnanhallituksen puheenjohtajan mukaan päätös ei sulje ovia järjestelmän kehittämiseltä tulevina vuosikymmeninä. Taustalla ovat lasten ja nuorten määrän väheneminen, kiinteistöjen kunto ja tulevat investoinnit sekä tarve turvata palvelujen laatu. Valtuusto käsittelee asian tiistaina 24. marraskuuta.

Kummassakin kunnassa päätöksen tekevät vaaleilla valitut valtuutetut. Muutoksen arjessa kantavat koulua vaihtavat lapset ja heidän perheensä. Kuntien rahoitukseen vaikuttavat samaan aikaan valtionosuuksien indeksileikkaukset, jotka jyrkkenevät vuonna 2027.

Kristilliset koulut kasvavat

Helsingin Sanomien mukaan kristilliset koulut kasvavat vauhdilla koko Suomessa. Oulun Kristillisen koulun hirsikampus valmistui muutama vuosi sitten lähelle Perämeren rantaa. Koulussa ei kysytä, onko uskonnollista sisältöä sopivaa esittää, koska perheet ovat hyväksyneet sen kouluun hakeutuessaan.

Rovaniemellä epäillään välitetyn tuhansia vahvoja vapeja, tunnistetuista ostajista suurin osa alaikäisiä

Lapin poliisi tutkii Rovaniemellä laajaa laittomien sähkösavukkeiden eli vapejen kauppaa. Poliisi epäilee, että kaupungissa on välitetty 2 000–3 000 laitonta sähkösavuketta. Esitutkinnassa on tunnistettu noin 150 ostajaa, joista suurin osa on 14–17-vuotiaita. Poliisin mukaan tapaus on ainutlaatuinen koko Suomen mittapuulla. Laitonta kauppaa käydään kaikkialla, mutta näin suuria myyntirinkejä poliisi ei ole aiemmin paljastanut.

Rikoksesta epäiltyinä on ollut kiinniotettuina tai pidätettyinä seitsemän 17–19-vuotiasta. Rikoskomisarion mukaan kyse on muutaman hengen kaveriporukoista, jotka pyörittivät kauppaa viestisovelluksissa, kuten Snapchatissa, Signalissa ja Telegramissa. Suosituimmissa ryhmissä on Ylen tietojen mukaan jopa satoja jäseniä. Tuotteita luovutettiin muun muassa pysäköintihallissa, koulujen pihoilla ja muualla keskustassa.

Epäillyt tilasivat vapeja Kiinasta. Niiden pakkauksiin on merkitty 5 prosentin nikotiinipitoisuus, kun EU:ssa

kuluttajille myytävän nesteen pitoisuus saa olla enintään 2 prosenttia eli 20 milligrammaa millilitrassa. Vahva pitoisuus voi aiheuttaa nikotiinimyrkytyksen. Jopa aikuiselle 60 milligrammaa elimistöön imeytynyttä nikotiinia voi olla hengenvaarallinen määrä, jos elimistö ei ole tottunut nikotiiniin. Vapeja myytiin 25–30 eurolla kappaleelta ja osa ostajista myi niitä edelleen. Poliisin alustava arvio rikoshyödystä on noin 50 000 euroa. Poliisi epäilee, että samat henkilöt tilasivat ulkomailta myös alkoholia, jota välitettiin alaikäisille.

Operaation jälkeen toiminta kolmessa suurimmassa myyntiryhmässä päättyi, mutta rikoskomisarion mukaan uusia myyjiä ilmaantuu nopeasti. Loppuvuoden aikana poliisi selvittää myös ostajien osuutta. Heidän kohdallaan asiaa tutkitaan laittomana tuontitavaraan ryhtymisenä tai sen lievänä tekomuotona. Poliisi kehottaa vanhempia puhumaan sähkösavukkeista kotona. Nuorena tehty myynti voi muutaman vuoden päästä tuntua hölmöilyltä, mutta siitä määrättyjä maksuja voi olla yhä maksettavana.

GTA VI toi pelien ikärajat koulun ja kodin väliin

Espoolaisen Alberga skolanin viides- ja kuudesluokkalaisten vanhemmat saivat keskiviikkona luokanopettajilta Wilma-viestin, joka koski torstaina julkaistua GTA VI -peliä. Pelin ikäraja on 18 vuotta. Opettajat kuvasivat viestissä pelin väkivaltaista ja naisia halventavaa sisältöä. He kirjoittivat olevansa velvollisia tekemään lastensuojeluilmoituksen, jos epäilevät alle 18-vuotiaan pelaavan peliä ja varoittivat, että jo perusteettomalla leuhkimisella voi olla ikäviä seurauksia.

Rehtorin mukaan opettajat olivat huomanneet oppilaiden yrittävän tehdä vaikutuksen toisiinsa kertomalla, ketkä olivat jo pelanneet peliä ja mitä siinä tehdään. Kertomukset voivat paikkansapitämättöminäkin aiheuttaa toisille ahdistusta ja väärän käsityksen siitä, että muut saavat pelata. Rehtori kiistää, että koulu tekisi ilmoituksen suoraan. Hänen mukaansa koulu keskustelisi ensin huoltajien kanssa, jos huoli lapsen voinnista herää ja voisi tarvittaessa konsultoida lastensuojelua. Vanhemmilta on rehtorin mukaan tullut viestistä vain kiitoksia.

Ilta-Sanomille nimettömänä puhunut vanhempi piti viestiä outona. Hänen mielestään koulu ei ole oikea taho kertomaan vanhemmille, miten lapsi kasvatetaan. Viesti sai hänet hänen omien sanojensa mukaan pikemminkin harkitsemaan pelin ostamista lapsille joululahjaksi. Lain kuva poikkeaa viestistä. Kuvaohjelmalain mukaan K18-peliä ei saa myydä tai muuten tarjota alaikäiselle esimerkiksi kaupassa, kirjastossa tai messuilla, mutta laki ei koske pelaamista perhepiirissä. Vanhemman vastuulla on silti arvioida, millainen mediasisältö sopii lapsen kehitykselle.

Viestissä kohtasi kaksi huolta. Opettajia huoletti se, mitä luokassa puhutaan ja miltä se tuntuu niistä lapsista, jotka eivät pelaa. Vanhempi taas koki koulun ottaneen itselleen kodin roolin. Kouluihin julkaisu ei näytä vaikuttaneen. Ilta-Sanomien soittokierroksella rehtorit eri puolilta Suomea eivät havainneet merkittäviä poissaoloja. Savossa ammattiopiston ravintolassa kävi jonkin verran tavallista vähemmän syöjiä, mutta samaan aikaan vaihtui opintojakso. Palkanhallintayhtiö Remoten mukaan julkaisupäivälle tehtiin maailmalla 32 prosenttia enemmän vapaapäiväpyyntöjä kuin vastaavalle torstaille vuotta aiemmin.

03 Koulutuspolitiikka

Päiväkodinjohtajien kelpoisuus jakaa hallituksen ja opettajat

Päiväkodin johtajan kelpoisuusvaatimukseksi säädettiin vuonna 2018 varhaiskasvatuksen opettajan tai varhaiskasvatuksen sosionomin kelpoisuus sekä kasvatustieteen maisterin tutkinto, jota vaaditaan vuodesta 2030 alkaen. Tavoitteena oli, että johtaminen ja kehittäminen perustuisivat tutkimusperäiseen kasvatustieteelliseen tietoon. Ennen vuotta 2018 kelpoisina toimineet johtajat säilyttivät kelpoisuutensa. Muille säädettiin siirtymäaika vuoteen 2030, jotta uudet johtajat ehtisivät hankkia koulutuksen.

Nyt hallitus on antanut eduskunnalle esityksen kelpoisuusvaatimusten väljentämisestä. Opetusministeri on kuvannut muutosta keskitien ratkaisuksi ja nykytilanteen tunnustamiseksi. Opettajien ammattijärjestö OAJ:n koulutuspolitiikan

päällikön kirjoituksen mukaan ministeri perustelee muutosta sillä, että noin 300 nykyistä päiväkodinjohtajaa ei ole täydentänyt koulutustaan. He menettäisivät kelpoisuutensa vuonna 2030.

OAJ vastustaa muutosta jyrkästi. Järjestön mukaan ministeriö selvitti valmistelun aikana, että uuden vaatimuksen täyttäviä ihmisiä on koulutettu ja koulutetaan riittävästi vuoden 2030 tarpeeseen ja suuri osa nykyisistä johtajista on jo suorittanut maisterintutkinnon. OAJ:n mukaan 300 johtajan kelpoisuus olisi voitu turvata muuttamalla pelkkää siirtymäsäännöstä. Järjestö toteaa itse, että sekin voisi tuntua epäreilulta niitä kohtaan, jotka ovat suorittaneet vaaditut lisäopinnot. OAJ:n valtuuston mukaan hallitus kuvaa esityksessään tutkimus- ja arviointitietoa, joka ennakoi lasten saaman varhaiskasvatuksen laadun heikkenevän. Valtuusto vetoaa eduskuntaan ja kaikkiin puolueisiin, jotta lakimuutosta ei hyväksyttäisi.

Puolueet eivät ole asiasta yhtä mieltä. OAJ:n järjestämässä puoluesihteerien paneelissa kokoomuksen edustaja kyseenalaisti yliopistotasoisen koulutuksen ehdottoman välttämättömyyden, kun taas vasemmistoliiton edustaja arvosteli hallituksen lakiesitystä.

Päätöksen tekee eduskunta. Muutoksesta hyötyisivät ne johtajat, jotka säilyttäisivät kelpoisuutensa ilman lisäopintoja. OAJ:n mukaan seuraukset kantaisivat hallituksen oman arvion perusteella lapset, joiden varhaiskasvatuksen pedagoginen laatu heikkenisi. Muutos koskettaa myös niitä johtajia, jotka ovat jo täydentäneet koulutuksensa. Avoin kysymys on, miksi noin 300 ihmisen tilanne ratkaistaisiin väljentämällä vaatimusta eikä muuttamalla siirtymäsäännöstä.

Saiko peruskoulu lisää rahaa?

Opetusministeri sanoi Ylen Ykkösaamussa, että peruskoulun rahoitus on kasvanut tällä hallituskaudella, vaikka kuntien rahoitusta on samaan aikaan leikattu. Hän viittasi 200 miljoonaan euroon, jonka hallitus on ohjannut kunnille peruskoulun vahvistamiseen. Ylen analyysi selvitti, mitä luvun takana on.

Lisäys on toteutunut portaittain niin, että vuosittainen summa nousee 200 miljoonaan euroon vuonna 2027. Siitä 130 miljoonaa euroa kulkee kuntien yleiskatteisten valtionosuuksien kautta, joten kunnat saavat periaatteessa itse päättää, mihin rahan käyttävät. Siitä 94 miljoonaa euroa on mitoitettu oppimisen tuen uudistuksen kustannuksiin, noin 20 miljoonaa euroa kolmen viikkotunnin lisäämiseen ja noin 10 miljoonaa euroa yksityiskouluille. Lisäksi noin 50 miljoonaa euroa vuodessa on korvamerkittyä koulutuksellisen tasa-arvon rahaa heikko-osaisimpien alueiden kouluille. Se nousee ensi vuonna 75 miljoonaan euroon, josta 60 miljoonaa on uutta rahaa. Tasa-arvorahaa kunta saa vain hakemuksesta, joten se päätyy siihen, mihin hallitus sen tarkoitti.

Samaan aikaan hallitus on leikannut kuntien valtionosuuksia. Kustannusten nousua kompensoivaa indeksiä alennettiin vuosina 2024–2026 prosenttiyksiköllä vuosittain. Vuodelle 2027 indeksileikkuri nousee 2,8 prosenttiin ja vuoden 2026 75 miljoonan euron kertaleikkaus muutettiin pysyväksi. Normien purun nimissä rahoitusta on alennettu reilut 20 miljoonaa euroa. Yhteensä leikkaukset pienentävät kuntien valtionosuuksia ensi vuonna noin 270 miljoonaa euroa. Kuntaliiton laskelman mukaan peruspalvelujen valtionosuuksista 55 prosenttia on laskennallisesti esi- ja perusopetuksen rahoitusta. Tällä laskukaavalla leikkaukset olisivat paperilla vieneet peruskoulusta vajaat 150 miljoonaa euroa.

Opetushallituksen tilaston mukaan esi- ja perusopetukseen käytettiin oppilasta kohti 10 328 euroa vuonna 2023 ja 11 167 euroa vuonna 2025, eli noin 8 prosenttia enemmän. Samaan aikaan luokanopettajien palkat nousivat noin 10 prosenttia ja oppilasmäärä laski 2,7 prosenttia. Merkittävä osa lisärahasta kului siis opettajien palkankorotuksiin. Koko vaalikaudelta Yle arvioi, että hallitus on lisännyt reilun seitsemän miljardin euron peruskoulupottiin noin 50 miljoonaa euroa eli seitsemän promillea. Samalla kuntien opetusvelvoitteita on lisätty. Ministerin väite voi pitää paikkansa syksyllä 2026, mutta vaalivuonna 2027 se on analyysin mukaan paljon kyseenalaisempi. Väitettä on silti vaikea todistaa yksiselitteisesti oikeaksi tai vääräksi, koska hallitus ei päätä perusopetuksen rahoituksesta suoraan.

Valtio säätää velvoitteet ja valtionosuudet, mutta kunta päättää, paljonko rahaa kouluun lopulta ohjautuu. Lopputuloksen kanssa elävät oppilaat ja opettajat. Oppositiosta vihreät esitteli ensimmäisenä vaihtoehtobudjettinsa. Puolue käyttäisi koulutukseen 807 miljoonaa euroa hallitusta enemmän esimerkiksi ammatilliseen koulutukseen, painettuihin oppikirjoihin ja korkeakoulujen lisäpaikkoihin. Se peruisi kuntien peruspalvelujen rahoitusleikkaukset ja

ohjaisi varhaiskasvatukseen rahaa esimerkiksi ryhmäkokoihin. Rahoituksen vihreät kokoaisi veronkorotuksilla, joiden se laskee tuovan valtiolle 2,9 miljardia euroa. Velkaa se ottaisi ensi vuonna yhtä paljon kuin hallitus. OAJ:n puoluesihteeripaneelissa kysyttiin, pitäisikö ikäluokkien pienenemisestä säästyvät rahat pitää koulutuksessa. Vasemmistoliitto, RKP, kristillisdemokraatit ja keskusta kannattivat ajatusta. Kokoomus ja perussuomalaiset eivät kannattaneet sitä varauksetta.

Eva ehdottaa korkeakoulutukseen tulosidonnaista omavastuuta

Elinkeinoelämän valtuuskunta Evan analyysissa ehdotetaan henkilökohtaista koulutustiliä, joka rahoittaisi opiskelua ja osaamisen kehittämistä läpi työuran. Tili kokoaisi yhteen opiskelijan koulutusoikeudet, koulutuksen rahoituksen ja opiskeluaikaisen toimeentulon. Se korvaisi opintorahan ja opintolainan sekä tarjoaisi lakkautetun aikuiskoulutustuen tilalle uuden väylän työuran aikaiseen opiskeluun. Analyysin ovat kirjoittaneet Evan konsultti ja vihreiden entinen kansanedustaja ja ministeri.

Varhaiskasvatus, perusopetus ja ensimmäinen toisen asteen tutkinto pysyisivät aina julkisesti rahoitettuina. Jo ensimmäisestä korkeakoulututkinnosta voisi sen sijaan tulla tulosidonnainen omavastuu, joka maksettaisiin takaisin vain silloin, kun myöhemmät tulot ylittävät sovitun rajan. Omavastuun suuruuden ja tulorajat päättäisivät poliitikot. Kirjoittajien mukaan tilistä olisi hyötyä, vaikka omavastuuta ei asetettaisi lainkaan, koska se näyttäisi, paljonko yhteiskunta yksilön koulutukseen panostaa ja kuka laskun maksaa.

Kirjoittajien laskelmissa teatteri-, tanssi- ja kuvataiteiden koulutus voi maksaa yli 100 000 euroa. Lääkärin ja hammaslääkärin koulutus yltää lähes samaan, diplomi-insinöörin ja luonnontieteiden koulutus maksaa noin 70 000 euroa ja yhteiskunta- ja kasvatustieteiden tutkinto noin 40 000 euroa. Kirjoittajat itse varoittavat, että taidealoilla korkea omavastuu voisi sulkea opiskelijoita pois varallisuuden perusteella. Siksi omavastuuta ei heidän mukaansa pitäisi sitoa pelkkään tutkinnon hintaan vaan myös alan keskiansioihin ja työllisyysnäkymiin. Pienituloisilla mutta yhteiskunnalle kriittisillä aloilla julkisen rahoituksen osuuden pitäisi olla suurempi.

Mallin häviäjiä olisivat useita samantasoisia tutkintoja suorittavat ja hyvässä työmarkkina-asemassa olevat ihmiset, joiden lisäkoulutus tuottaa lähinnä yksityistä hyötyä. Hyötyjiä olisivat tutkintoa vailla olevat, opintonsa keskeyttäneet ja työuran aikana uutta osaamista tarvitsevat. Etlan vuonna 2023 julkaiseman selvityksen mukaan toisen samantasoisen korkeakoulututkinnon suorittaminen ei johtanut merkittävästi parempaan tulokehitykseen tai korkeampaan työllisyyteen. Kirjoittajat myöntävät, että toinen tutkinto voi olla perusteltu esimerkiksi silloin, kun ammatinvaihto pitää ihmisen työssä etuuksien varaan putoamisen sijaan. Toisen samantasoisen tutkinnon maksullisuutta ovat ohjelmissaan esittäneet ainakin kokoomus, perussuomalaiset ja kristillisdemokraatit.

Kyse on ehdotuksesta eikä päätöksestä. Eva arvioi Suomen käyttävän koulutukseen noin 19 miljardia euroa vuodessa ja haluaa ohjata säästyviä varoja erityisesti koulutuspolun alkuun. Läpinäkyvyys ja painopisteen siirto ensimmäiseen tutkintoon ovat ehdotuksen vahvuuksia. Omavastuun suuruus ja tulorajat jäisivät kuitenkin poliitikoille, joten mallin todellinen vaikutus ratkeaisi vasta luvuista, joita ei vielä ole. Avoimeksi jää myös, miten tieto mahdollisesta velasta vaikuttaisi 19-vuotiaan alavalintaan.

Puolitoista vuotta palkatta kirjastossa

Kello on puoli seitsemän aamulla, kun 31-vuotias opiskelija pyöräilee kotoaan Helsingistä Vantaan Martinlaakson kirjastoon. Hän kulkee pyörällä, koska bussilippuun ei ole varaa ja matkaa kertyy noin 13 kilometriä suuntaansa. Hän opiskelee ammatillisessa oppilaitoksessa Keudassa tieto- ja kirjastopalvelujen ammattitutkintoa koulutussopimuksella. Se tarkoittaa työpaikalla oppimista ilman työsuhdetta ja palkkaa. Kirjastossa hän on ollut pian puolitoista vuotta, neljä päivää viikossa. Hän kokee tekevänsä samaa työtä kuin palkatut työntekijät: asiakaspalvelua, hyllytystä, kirjanäyttelyitä ja kokoelmatyötä. Lisäksi hän veti seitsemän kuukautta yksin novellikoukkua.

Alanvaihtajana hän on käyttänyt opintotukikuukautensa aiempiin opintoihin. Hän saa 673 euroa yleistukea sekä asumistuen ja vuokran jälkeen elämiseen ja laskuihin jää noin 500 euroa. Ruokaa hän kertoo ostavansa velaksi. Vantaan kirjastopalvelujen mukaan opiskelijat eivät ole korvaavaa työvoimaa, eikä koulutussopimusopiskelija

työskentele ilman vakituisen henkilökunnan tukea. Opiskelija itse kertoi, että hänen sairastuessaan tilalle hankitaan sijainen. Kirjastopalvelujen päällikkö kertoi myöhemmin, ettei hänen tilalleen ole tänä vuonna hankittu toista työntekijää.

Keudan opettajan mukaan tyypillinen aika työpaikalla on noin vuosi ja kesto suunnitellaan opiskelijan henkilökohtaisen osaamisen kehittämissuunnitelman mukaan. Koulutussopimus voi joskus kehittyä palkalliseksi oppisopimukseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön ylijohtajan mukaan tässä tilanteessa olisi ollut perusteltua tarjota palkallista oppisopimusta. Vantaan kirjastopalvelujen päällikkö ei ollut kuullut tällaisesta vaihtoehdosta. Ylijohtaja pitää järjestelmää toimivana. Hänen mukaansa joillakin aloilla ongelma on pikemmin se, ettei sopimuspaikkoja ole tarjolla. Opetushallituksen mukaan viime vuonna valmistui noin 40 000 koulutussopimuksella opiskellutta.

Opetusministerin mukaan tapaus ei vastaa koulutussopimuksen tarkoitusta, joka on hänen mukaansa viikkoja tai muutamia kuukausia. Ministeriö aikoo muodostaa kokonaiskuvan ja tarvittaessa tarkentaa ohjeistusta tai lainsäädäntöä. Mahdolliset lakimuutokset jäävät seuraavalle hallitukselle. Ilmiön laajuutta ministeri ei tiedä, eikä laissa ole määritelty koulutussopimuksen enimmäiskestoa. Sopimuksen kestosta sopivat työnantaja ja koulutuksen järjestäjä. Palkattomien kuukausien hinnan maksaa opiskelija, jolla on puolentoista vuoden jälkeen olo, että häntä käytetään hyväksi.

Opettajat tukevat tehtäväpankkia, kansalliset kokeet jakavat

Syyskuussa julkaistut PISA-tulokset ovat kiihdyttäneet keskustelua siitä, miten oppimistulosten lasku käännetään. OAJ kysyi jäsenpaneelinsa perusopetuksen opettajilta, mitä he ajattelevat kolmesta ehdotuksesta. Kysely oli avoinna 4.–9.11.2026 ja se lähetettiin 442 jäsenelle. Vastauksia tuli 185, eli vastausprosentti oli 44.

Valtakunnallista tehtäväpankkia kannatti 75 prosenttia vastaajista. Pankki tarjoaisi opettajalle kokeita ja muita arviointitehtäviä, joiden avulla hän voisi verrata oman arviointinsa tasoa kansallisiin kriteereihin, mutta se ei ohjaisi kaikkea opetusta kansallisten kokeiden tapaan. Opettajarekisteriä kannatti 85 prosenttia. Sen perustamista esitettiin myös eduskunnan tarkastusvaliokunnan mietinnössä 15.10. Kansallisia tasokokeita kannatti neljännes vastaajista. Kokeita vastustaa myös 856 kasvatuksen ja koulutuksen tutkijan vetoomus, jonka mukaan kokeiden mahdolliset hyödyt eivät ylitä niiden haittoja ja riskejä. Arviointia muuttaa lisäksi osaamistakuun uudistus, jonka tavoitteena on päästä eroon niin sanotuista armovitosista eli hyväksytyistä arvosanoista, joiden taustalla ei ole vähimmäisosaamista. Kaikki OAJ:n paneeliin osallistuneet kuusi puoluesihteeriä kannattivat opettajarekisteriä ja olivat valmiita kirjaamaan sen seuraavaan hallitusohjelmaan.

Kansalliset kokeet ovat herättäneet myös vanhempia. Helsingin Sanomien mielipidesivulla nimimerkillä kirjoittanut vanhempi toivoo tasokokeita myös alakouluun. Hänen mukaansa lapsen kahden vastavalmistuneen luokanopettajan opetus on ollut heikkoa erityisesti matematiikassa, käsitöissä ja vieraissa kielissä. Yhtenä vuonna luokalla oli joka päivä omavalintainen puuhastelutunti. Kokeet pitäisivät hänen mielestään opettajienkin mielessä sen, että perusasiat on opittava. Kasvatustieteiden tohtori vastustaa kokeita ja hänkin kirjoittaa omasta kokemuksestaan. Hänen lapsensa kävi esikoulun Ruotsissa, jossa testikulttuuri oli läsnä koko vuoden, vaikka esikouluikäisille ei kokeita järjestetä. Hänen mukaansa kokeet ohjaavat väistämättä sitä, mitä ja miten opetetaan. Ruotsin esimerkissä koetulokset ovat myös vaikuttaneet koulujen maineeseen ja voivat korostaa koulujen välisiä eroja.

Kumpikin kirjoitus lähtee vanhemman huolesta sen suhteen, mitä lapsi koulussa saa. Toinen näkee kokeissa takeen perusasioiden oppimisesta, toinen riskin siitä, että koulu kapenee kokeeseen valmistautumiseksi. OAJ:n kysely kuvaa 185 opettajan näkemyksiä ja niissä kannatus painottui välineeseen, joka tukisi opettajan omaa arviointia.

Englanninkielinen lukio sulki ulos nuoren, joka oli asunut Suomessa liian kauan

Kuusi kaupunkia, Tampere muiden mukana, aloitti tänä syksynä englanninkielisen lukiokoulutuksen. Ehtona on, että hakija on asunut Suomessa alle kolme vuotta. Valkeakoskella asuva 16-vuotias muutti Yhdysvalloista Tampereen seudulle 11-vuotiaana vuoden 2020 lopussa. Aikaraja ylittyi, joten häntä ei hyväksytty. Hän haaveilee meribiologin urasta.

Äidin mukaan poika ei saanut perusopetukseen valmistavaa vuotta ja koulu on arvioinut hänen suomen taitonsa alkeistasolle. Suomen tunnit olivat pojan mukaan enimmäkseen yksin opiskelua tietokoneella ja keskusteluharjoituksia oli vähän. Kuudennelta kahdeksannelle luokalle hän sai tehdä kokeet englanniksi. Yhdeksännellä luokalla kaiken piti sujua suomeksi ja arvosanat laskivat. Koulun apulaisrehtorin mukaan opetuskieli on suomi ja oppilaita autetaan antamalla heidän tehdä tehtäviä äidinkielellään tai kääntäjäohjelmilla. Nyt nuori opiskelee tutkintokoulutukseen valmentavassa koulutuksessa eli tuvassa aikuisten joukossa. Perhe on huomannut, ettei hän voi siellä korottaa päättötodistuksensa arvosanoja.

Laki sallii kolmen vuoden säännöstä poikkeamisen erityisen painavista syistä. Opetus- ja kulttuuriministeriön virkamies ei tiedä poikkeusta käytetyn kertaakaan. Ministeriön lakimiesasiantuntijan mukaan poikkeus voi tulla kyseeseen, jos hylkäys johtaisi ilmeisen kohtuuttomaan lopputulokseen. Paikkoja oli syksyllä 130 ja opinnot aloitti 96 opiskelijaa. Ministeriön mukaan valinnat kuuluvat kouluille. Tampereen lukiokoulutuksen johtajan mukaan taas ministeriö on ilmoittanut, ettei sääntöä voi sivuuttaa. Tampereella hakijoita oli enemmän kuin paikkoja: 20 paikalle hyväksyttiin 27 opiskelijaa.

Ministeriön opetusneuvoksen mukaan koulutus on tarkoitettu nuorille, joiden suomen tai ruotsin taito ei vielä riitä opintoihin kansalliskielillä. Suomeksi tai ruotsiksi perusopetuksen suorittaneita ei voida ottaa englanninkieliseen koulutukseen. Opiskelijat opiskelevat suomea tai ruotsia toisena kielenä ja kyse on tarkoin rajatusta ratkaisusta. Entinen kansanedustaja vaatii mielipidekirjoituksessaan, että englanninkielisiltä oppilaitoksilta edellytettäisiin lisäpanostusta kotimaisiin kieliin ja Suomen historiaan.

Säännöt laatii lainsäätäjä, valinnat tekee koulu ja tulkinnan antaa ministeriö. Seuraukset kantaa nuori. Kolmen vuoden raja mittaa aikaa eikä kielitaitoa ja poikkeuspykälää ei tiedetä käytetyn. Avoin kysymys on, mihin ohjautuu nuori, jonka suomi ei kuuden vuoden jälkeen riitä lukioon.

Erityisopettajien uusi työaikamalli kaatui

OAJ:n hallitus hylkäsi peruskoulun erityisopettajien työaikajärjestelmästä Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n kanssa saavutetun neuvottelutuloksen. Uudistusta oli neuvoteltu syksystä 2025 lähtien, koska oppimisen tuen lakimuutos muuttaa erityisopettajan tehtävänkuvaa. Ratkaisu olisi koskenut noin 3 000 erityisopettajaa.

Tuloksessa opetuksen määrä olisi laskenut yhdellä tai kahdella tunnilla viikossa 23 tai 22 tuntiin. Palkat olisivat nousseet 4,58 prosenttia eli keskimäärin 200 euroa kuukaudessa. Viikoittainen työaika olisi ollut 32 tuntia ja siihen olisivat kuuluneet opetus ja muu työ, kuten konsultaatio ja pedagogiset asiakirjat, mutta ei tuntien suunnittelu ja arviointi. OAJ:n kyselyjen mukaan erityisopettajan työaika on nykyisin keskimäärin vähintään 34 tuntia viikossa. Ylitykset olisi korvattu. Työnantaja olisi voinut määrätä työn tekemisen ajan tai paikan enintään 29 tunnin osalta viikossa ja edellyttää työtä enintään 39 tuntia viikossa.

OAJ:n mukaan ratkaisussa oli hyviä osia, mutta työnantajan määrättävissä olevaa työtä olisi ollut liikaa suhteessa palkankorotukseen. Lisäksi oppimisen tuen uudistus on yhä kesken ja mallia olisi järjestön mukaan pitänyt ensin kokeilla. Uudistukseen varattu 0,2 prosentin osuus 1.10.2026 jaettavasta kehittämisohjelmaerästä jää nyt jakamatta. Erityisopettajat jatkavat järjestelmässä, jossa muulle työlle ei ole ylärajaa, samaan aikaan kun heidän tehtävänsä muuttuu.

04 Maailmalta

Selvityksen mukaan Britannia voisi puolittaa koulutuksen ja työn ulkopuolelle jäävien nuorten määrän

Britanniassa lähes miljoona 16–24-vuotiasta on koulutuksen, työn ja harjoittelun ulkopuolella. Heistä käytetään englanninkielistä lyhennettä Neet. Osuus on noin 13,5 prosenttia ikäluokasta, mikä on Euroopan suurin Romanian jälkeen. Se on pysynyt yli 10 prosentissa suurimman osan viimeisistä 25 vuodesta. Entisen terveysministerin laatima selvitys esittää kymmenen vuoden suunnitelman, jonka keskiössä olisi

uusi nuorten mahdollisuuspalvelu. Se kokoaisi työ-, ura-, terveys- ja käytännön tuen yhteen paikkaan. Jokainen nuori saisi oman suunnitelman ja nimetyn neuvojan ja tuki turvattaisiin kahdella lakisääteisellä takuulla. Selvityksen mukaan toimet laskisivat osuuden noin 6,8 prosenttiin vuoteen 2036 mennessä. Pitkän aikavälin tavoite on Alankomaiden ja Tanskan tapainen noin 5 prosentin taso.

Selvitys muistuttaa, että moni tulevan Neet-aseman merkki, kuten heikko koulumenestys ja poissaolot, näkyy jo lapsuudessa. Siksi se esittää panostuksia varhaisiin vuosiin, yksilöllistä tukea koulusta irtautumisen vaarassa oleville ja koulusta erottamisen vähentämistä. Alankomaissa pysyviä erottamisia on 73 prosenttia vähemmän kuin Englannissa. Selvityksen laatija kertoi kolumnistille, ettei Alankomaissa ja Tanskassa ymmärretty edes koulupudokkaan käsitettä. Aikuiset menevät lapsen luo selvittämään ongelmaa heti, kun hänen koulunkäyntinsä alkaa takkuilla. Britanniassa nuoret hänen mukaansa katoavat.

Kiistanalaisin osa on nuorten oma etuusjärjestelmä, jossa ehdot olisivat tiukemmat kuin vanhemmilla. Osa terveysongelmista tai vammoista kärsivistä nuorista menettäisi nykyiset etuutensa. Työväenpuolueen vasemmistosiiven kansanedustajat varoittivat kirjeessä, että nuoret tarvitsevat mahdollisuuksia eivätkä lisää rangaistusta. Selvitys itse toteaa, etteivät karkeat leikkaukset toimi taloudellisesti eivätkä moraalisesti. Työ- ja eläkeministerin mukaan etuusmuutokset eivät tule voimaan ennen kuin tuki on valmiina.

Bradfordissa vuonna 2007 alkanut Born in Bradford -seurantatutkimus on seurannut 13 500 lapsen ja heidän perheidensä kehitystä. Sitä tekevä tutkija kirjoittaa, että Britannialla on ennen kaikkea laiminlyödyn lapsuuden kriisi. Tutkimuksen mukaan neurokehityksellisten vaikeuksien varhaisempi tunnistaminen on yhteydessä pienempään nuoruusiän mielenterveysongelmien riskiin ja osallistavissa kouluissa Neet-osuudet ovat pienempiä. Tutkija kuvaa lasta, jonka äitiä ei tuettu raskausaikana ja jonka varhaiset riskit näkyivät tiedoissa mutta eivät kulkeneet palvelulta toiselle. Lopulta koulu, jota palkitaan tuloksista eikä osallisuudesta, ohjaa hänet hiljaa pois. Tutkijan mukaan varhaiset riskit ovat merkkejä siitä, että pitää toimia, eivät kohtalo.

Suomessa oppivelvollisuus päättyy, kun nuori täyttää 18 vuotta. Brittikeskustelu siirtää huomion aikaisempaan vaiheeseen. Ratkaisevaa on, kuka huomaa ensimmäiset poissaolot ja kulkeeko tieto lapsen tarpeista neuvolasta päiväkotiin ja kouluun.

Nuorten tie Britanniaan aukeaa, lukukausimaksut ovat yhä auki

EU ja Britannia sopivat perjantaina huippukokouksessaan YES-nuorisoliikkuvuusohjelmasta. Sen myötä 100 000 nuorta kummaltakin alueelta voi lähteä toiselle alueelle asumaan, työskentelemään ja opiskelemaan enintään kolmeksi vuodeksi. Tavoitteena on soveltaa sopimusta viimeistään vuonna 2028 ja mahdollisuuksien pitäisi olla nuorten käytettävissä viimeistään tammikuussa 2030. Kyse on määräaikaisesta viisumijärjestelystä eikä vapaan liikkuvuuden palauttamisesta. Britannian osallistumisesta Erasmus+-ohjelmaan on sovittu vain vuodeksi 2027.

Sopimus voi vielä kaatua. EU hyväksyi julistuksen, jonka mukaan sopimukset eivät tule voimaan ilman, että EU-opiskelijat maksavat brittiyliopistoissa samoja lukukausimaksuja kuin britit itse. Britannian pääministerin mukaan sopimus on valmis. Saksalainen europarlamentaarikko muistutti, ettei ovea voi avata nuorille ja hinnoitella heitä sitten ulos.

Suomalaisille luvut kertovat, mitä brexit vei. Vuosina 2014–2020 Britannia oli suomalaisnuorten neljänneksi suosituin vaihtokohde. Tutkintoa suorittamaan lähti Suomesta Britanniaan 861 opiskelijaa vuonna 2016 ja 267 vuonna 2025. Opetushallituksen erityisasiantuntijan mukaan suomalaisilla korkeakouluilla on valmiutta ja kiinnostusta ja monet kumppanuudet brittikorkeakoulujen kanssa ovat säilyneet. Nuorille ohjelma voi avata uuden vaihtoehdon viimeistään tammikuussa 2030, mikäli sopimus ei kaadu lukukausimaksukiistaan.

Tekoälyvilppi pakottaa Etelä-Korean ja Englannin miettimään kokeita uudelleen

Etelä-Koreassa yliopistojen valtakunnalliseen valintakokeeseen osallistui 551 864 ihmistä yli 1 300 koepaikassa. Koe kestää yhden päivän ja ratkaisee, mihin yliopistoon nuori pääsee. Tänä vuonna valmistelua varjosti vilppi veroasiantuntijoiden kokeessa, jonka parhaat pisteet saanut osallistuja myönsi kuvanneensa kysymykset piilokameralla, lähettäneensä ne tekoälylle ja lukeneensa vastaukset älypuhelimesta. Pääministeri kutsui tekoälyvilppiä yhteiskunnalliseksi pahaksi. Kokelaiden lasit, kellot,

kaulukset, hihat ja napit tarkastettiin piilokameroiden varalta ja kaikkiin maan puhelimiin lähetettiin täydellä äänellä soivia hätähälytyksiä. Opettajajärjestön kyselyssä 2 716 yläasteen ja lukion opettajasta 82,3 prosenttia sanoi, ettei pysty tunnistamaan, käyttääkö kokelas älylaseja. Hallitus suunnittelee vilpistä kiinni jääneille kymmenen vuoden koekieltoa.

Valvonnan keskellä oli nuoria. Soulilainen lukiolainen kertoi Reutersille, että epävarmuus vaikutti hänen valmistautumiseensa. Saman viikon aikana löydettiin kuolleena opiskelija, joka oli saanut tämän vuoden parhaan tuloksen oikeustieteen pääsykokeessa ja jota oli julkisuudessa epäilty huijaamisesta. Hän oli luvannut todistaa kykynsä tekemällä osan kokeesta suorassa verkkolähetyksessä, mutta ei saapunut lähetykseen.

Englannissa tutkintoja valvova Ofqual varoittaa, että tekoälyä tai älylaseja vilppiin käyttävä opiskelija voi menettää koko tutkintonsa. Viime kesänä se kirjasi 2 225 älylaitteilla tai puhelimilla tehtyä vilppitapausta. Tekoälyyn liittyviä plagiointitapauksia oli 100, kun vuotta aiemmin niitä oli 85. Ofqualin johtajan mukaan valvomattomien pitkien esseiden aika on käymässä lyhyeksi. Kotona tehty työ voitaisiin sitoa kirjalliseen tai suulliseen kokeeseen, jotta voidaan varmistua siitä, että opiskelija on tehnyt työn ja ymmärtää sen.

Suomessa arviointia uudistetaan tehtäväpankin ja osaamistakuun kautta ja kansallisista kokeista kiistellään. Englannissa Ofqualin johtaja on väläyttänyt mahdollisuutta sitoa kotona tehty työ kirjalliseen tai suulliseen kokeeseen. Korean viikko kertoo myös, kuinka raskaaksi epäluulo voi muuttua nuorelle, jonka koko tulevaisuus on sidottu yhteen kokeeseen.

Saksan päiväkotien nelivuotiaiden kielitestistä tulee pakollinen vuonna 2029

Saksan liittopäivät hyväksyi torstaina lain, jonka mukaan kaikkien päiväkotilasten kielitaito ja muu kehitys pitää arvioida viimeistään viidentenä ikävuotena eli käytännössä nelivuotiaana. Tavoitteena on tarjota tukea hyvissä ajoin ennen koulun alkua. Testaus tulee pakolliseksi vuonna 2029 ja vuoteen 2032 mennessä mukaan tulevat myös itsesäätelyn, motoriikan ja matemaattisten valmiuksien osiot. Baijerin jo käytössä olevassa testissä lapsi valitsee esimerkiksi oikean kuvan, kun testaaja sanoo käsi, tai toistaa lauseen sitruunat ovat happamia.

Vuoden 2026 koulutusraportin mukaan noin joka neljännellä lapsella havaitaan kouluun tullessa puutteita kielellisissä valmiuksissa. Hampurissa tutkituista neljä ja puolivuotiaista maahanmuuttajataustaisista lapsista yli kolmanneksella oli kielituen tarve. Saksaa äidinkielenään puhuvien vanhempien lapsista tukea tarvitsi vajaa 3 prosenttia. Koulutusministerin mukaan lasten oppiminen riippuu Saksassa nykyisin ratkaisevasti vanhempien tuloista ja koulutuksesta. Vihreät ja vasemmistopuolue kritisoivat, että päiväkotien rahoitus ei riitä. Saksan PISA-tulokset olivat tänä syksynä kaikkien aikojen heikoimmat.

Saksalainen kiista kertoo, että testi tunnistaa tarpeen mutta tuen antavat päiväkodin aikuiset. Suomessa Valterin ohjaajat kuvaavat päiväkoteja, joissa apua haetaan usein vasta, kun aikuiset ovat jo uupuneet.

Englannin erityisopetuksen uudistus etsii perheille valitustietä

Englannissa hallitus on uudistamassa erityisopetusta. Helmikuussa julkaistussa ohjelmassa nykyiset koulutuksen, terveyden ja hoidon suunnitelmat korvattaisiin koulujen hallinnoimilla yksilöllisillä tukisuunnitelmilla. Riippumattomaan tuomioistuimeen valittamista rajattaisiin ja valitukset käsiteltäisiin lapsen omassa koulussa. Perhejärjestöt pitivät mallia riittämättömänä. Nyt harkitaan kahta riippumatonta reittiä: kunta- ja sosiaalihuollon oikeusasiamiestä tai koulusta erottamisen valituksia käsittelevien lautakuntien mallin mukaista riippumatonta arviointipaneelia.

Puhe- ja kielivaikeuksien parissa toimiva Speech and Language UK muistuttaa, ettei kouluja voi pyytää arvioimaan omia kotitehtäviään. Perheitä neuvova Ipsea pitää vaihtoehtoja rohkaisevina mutta korostaa, etteivät valitusreitit saa korvata oikeuksia, joita voi vaatia lain kautta. Uudistuksen kiireellisyyden näyttävät luvut. Erityisopetuksen tuomioistuimeen tuli kesäkuuhun päättyneiden kolmen kuukauden aikana 8 800 valitusta ja ruuhka on kasvanut 18 000 valitukseen. Suullista käsittelyä odotetaan keskimäärin yli 18 kuukautta.

Suomessa oppimisen tukea on uudistettu lailla, jonka toteutus on OAJ:n mukaan yhä keskeneräinen. Englannin keskustelu nostaa esiin kaksi kysymystä: mistä perhe saa riippumattoman arvion, jos se on eri mieltä lapsensa tuesta ja kuinka pitkään lapsi joutuu odottamaan vastausta.

05 Kodin ja koulun välissä

Joka viides yläkoulun aloittanut on ilman HPV-rokotusta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan joka viides yläkoulun aloittanut ei ole saanut yhtään HPV-rokotetta. Vuonna 2013 syntyneistä tytöistä 82 prosenttia ja pojista 76 prosenttia on saanut vähintään yhden annoksen. Molemmat suositellut annokset on saanut 68 prosenttia tytöistä ja 60 prosenttia pojista. THL:n kehittämisjohtajan mukaan kaksi annosta antaa lähes täyden suojan eniten syöpiä aiheuttavia papilloomaviruksia vastaan. Suomessa todetaan vuosittain naisilla 200 ja miehillä 100 HPV:n aiheuttamaa syöpää. Lähes kaikissa muissa Pohjoismaissa 90 prosentin tavoite saavutetaan jo ensimmäisen annoksen osalta.

Rokotus annetaan kouluterveydenhuollossa viides- ja kuudesluokkalaisille, jolloin lapsi ei todennäköisesti ole vielä saanut tartuntaa. THL:n haastattelemien kouluterveydenhoitajien mukaan yksi syy rokottamattomuuteen on se, ettei vanhemmilla ole riittävästi tietoa rokotteen merkityksestä syöpien ehkäisyssä.

Suomen gynekologiset syöpäpotilaat ry:n mielipidekirjoituksen mukaan erot ovat suuria myös alueiden ja asuinalueiden välillä. Kattavuus on suurin Varsinais-Suomessa ja pienin Keski-Pohjanmaalla ja Pohjanmaan rannikkoseudulla se on matalimmillaan vain hieman yli 30 prosenttia. Kesken jäänyt tai aloittamatta jäänyt rokotussarja voidaan aloittaa tai täydentää vielä yläkoulussa tai toisella asteella. Yhdistys esittää, että rokote tarjottaisiin myös 25–30-vuotiaille ja että Suomi siirtyisi laajemman suojan antavaan rokotteeseen.

Turussa maahan muuttaneet vanhemmat istuvat oppitunneilla

Turun Lausteen koulussa viisi maahanmuuttajataustaista vanhempaa on syksyn aikana seurannut alakoulun oppitunteja ja oppinut samalla suomea. He eivät ole istuneet oman lapsensa luokassa. Kahdeksan vanhemman ryhmä on kokoontunut kaupungin koordinaattorin johdolla pari kertaa viikossa ja käynyt läpi esimerkiksi sitä, mitä reppuun pakataan ja miten Wilma toimii. Tapaamisissa on vaihdettu Wilma-salasanoja. Kaksi vuotta sitten Kosovosta muuttanut äiti on edennyt suomen opinnoissaan niin, että hän on nyt työharjoittelussa samassa luokassa, jossa aloitti vanhempana. Luokanopettajan mukaan hän auttaa lapsia esimerkiksi käsitöissä ja matematiikassa.

Opettajat osallistuvat vapaaehtoisesti ja kiinnostuneita on riittänyt. Henkilökunta pohti etukäteen, kuormittaako ylimääräinen aikuinen luokassa. Luokanopettajan ensireaktio oli ristiriitainen, mutta kokemus on ollut yllättävän myönteinen. Rehtorin mukaan toiminta ei ole työllistänyt opettajia ja tieto koulun toiminnasta on lisääntynyt vanhempien keskuudessa. Koulussa yli 70 prosenttia oppilaista puhuu äidinkielenään muuta kuin suomea. Helmikuussa toiminta laajenee Nummenpakan koulun Nummen yksikköön. Mallia on haettu Vantaalta, jossa Vanhemmat mukaan -hanke on kahdeksassa vuodessa muuttunut kaupungin omaksi peruspalveluksi.

Samalla viikolla Vantaalla huoltaja ymmärsi koulun viestin väärin konekääntäjän takia ja väärinkäsitys purkautui koulun käytävällä pienten oppilaiden nähden. Turun ryhmässä vanhemmat oppivat suomea ja sitä, miten koulu toimii.

06 Luku taustaksi

38 prosenttia

Korkeakoulujen syksyn yhteishaussa haettiin tammikuussa 2027 alkaviin koulutuksiin. Hakijoita oli 32 900 ja heistä 38 prosenttia eli noin 12 300 sai opiskelupaikan. Suurin osa haun tarjonnasta oli ammattikorkeakoulujen koulutuksia, joihin pääsi 12 150 hakijaa. Yliopistoon pääsi 150. Paikan saaneista 70 prosenttia pääsi ensimmäiseen hakutoiveeseensa. Ensikertalaisten osuus hakijoista oli 69 prosenttia ja hyväksytyistä 76 prosenttia, kun vuotta aiemmin luvut olivat 68 ja 76 prosenttia. Noin 74 prosenttia aloituspaikoista oli varattu ensimmäistä korkeakoulupaikkaa hakeville.

Vertailukohta on vuoden takainen syksy. Hakijoita oli nyt noin tuhat vähemmän, mutta paikan sai noin 800 hakijaa enemmän. Useimmat hakijat jäivät silti ilman paikkaa. Varasijoilta paikkoja jaetaan vielä joulukuun alussa ja korkeakoulut voivat järjestää lisähakuja vapaiksi jääneille paikoille. Ilman paikkaa jäänyt nuori voi opiskella maksutta avoimessa korkeakouluopetuksessa opintosetelillä, joka kattaa 30 opintopistettä ja on voimassa kaksi vuotta. Seteliin on oikeutettu, jos on suorittanut ensimmäisen toisen asteen tutkintonsa Suomessa alle 29-vuotiaana 1.12.2025–31.7.2028. Kevään yhteishaut järjestetään 7.–21.1.2027 ja 9.–23.3.2027.

OSA 2 · LÄHITARKASTELUSSA

Lähitarkastelussa

TÄSSÄ OSASSA

07 Kiirehtimättä kohti ymmärrystä
08 Tutkimus
09 Hankkeet ja rahoitus
10 Seurattavaa

07 Kiirehtimättä kohti ymmärrystä

Yhdellä ensimmäisistä kursseistaan tuleva erityisopettaja keskittyi samaan kuin moni uusi opiskelija eli tehtäviin, odotuksiin ja työmäärään. Kurssivaatimusten läpikäynnin jälkeen professori pysähtyi hetkeksi, totesi arkisuuden olevan vihollinen ja jatkoi luentoa selittämättä sanojaan. Lause jäi muistiinpanoihin, vaikka sen merkitys ei silloin auennut. Nyt 30 vuotta myöhemmin ja pitkän erityisopettajan uran jälkeen hän kirjoittaa EdSurgessa uskovansa vihdoin ymmärtävänsä, mitä professori tarkoitti.

Erityisopetus nojaa välttämättömiin rutiineihin. Oppilaan yksilöllisen opetussuunnitelman eli IEP:n tavoitteita tarkistetaan, tukitoimia valmistellaan, tehtäviä muokataan, seurantatietoa kerätään ja käyttäytymisen tukisuunnitelmia toteutetaan samalla, kun opettajien ja perheiden kanssa tehdään yhteistyötä. Esseen mukaan nämä tehtävät antavat oppilaalle rakenteen ja kasvattajalle vastuullisuuden kehyksen. Automaattisiksi muuttuessaan ne kuitenkin vetävät huomion hiljaa pois työn tärkeimmästä kohteesta eli jokaisesta yksittäisestä oppilaasta. Kirjoittaja on nähnyt, miten helposti kiireelliseltä näyttävä syrjäyttää sen, mikä on olennaista. Paperityöt, palveluminuutit eli suoralle tuelle varattu aika, palaverit, edistymisen seuranta, käyttäytymiseen liittyvät huolet ja vanhempien kanssa viestiminen voivat saada tarkoituksellisen työn tuntumaan mekaaniselta. Huomio siirtyy seuraavan tehtävän hoitamiseen eikä kysymykseen siitä, auttavatko teot oppilasta kasvamaan, osallistumaan ja kuulumaan joukkoon.

Rutiini ei silti ole vihollinen, sillä oppilas tarvitsee usein johdonmukaisuutta ja tukea, johon voi luottaa. Vaara syntyy kirjoittajan mukaan siinä kohdassa, jossa rutiini korvaa pohdinnan. Silloin tukitoimista tulee rasteja lomakkeeseen eikä oppimisen välineitä. Käyttäytymissuunnitelmista tulee refleksinomaisia reaktioita eikä yrityksiä ymmärtää tarpeita, joihin ei ole vastattu. Inkluusio kutistuu pelkäksi paikaksi yleisopetuksen ryhmässä eikä ole enää keino rakentaa taitoja. Edistymisen seurannasta tulee lukujen meri, josta ei enää erota näyttöä kasvusta.

Kirjoittaja kertoo oppineensa katsomaan käyttäytymisen pinnan alle. Oppilaan kieltäytyessä tehtävästä hän yritti olla olettamatta uhmaa ja kysyi sen sijaan, oliko tehtävä epäselvä, ylivoimainen tai saavuttamaton vai liittyikö se oppilaan aiempien epäonnistumisten historiaan. Vetäytyvän oppilaan kohdalla hän punnitsi, voisiko taustalla olla ahdistusta, hämmennystä, väsymystä tai lannistumista. Toistuvien keskittymiskehotusten jäädessä tehottomiksi hän alkoi kysyä, tarvitsiko oppilas lisää korjaamista vai kokonaan toisenlaisen tuen. Pysähtyminen vaikeuden syiden äärelle muutti esseen mukaan usein tavallisen luokkahetken tilaisuudeksi puolustaa oppilasta ja tukea hänen kasvuaan.

Lontoossa toimiva erityiskoulu Swiss Cottage School on palkittu World's Best School -kilpailussa yhteisöyhteistyön sarjassa ensimmäisenä englantilaisena kouluna. Camdenin paikallishallinnon ylläpitämä koulu on erikoistunut lapsiin ja nuoriin, joilla on monia, vaikeita ja monimuotoisia erityistarpeita. Koulutarkastusvirasto Ofsted on antanut sille seitsemän peräkkäistä erinomaista arviota. Koulun oppilaan äiti kertoo Guardianille, että vaikeinta lapsen monimuotoisten tarpeiden keskellä on ollut suru. Hän on surrut elämää, jonka oli kuvitellut pojalleen ja perheelleen. Samalla hänen on täytynyt hyväksyä, kuinka yksinäistä tällaisen lapsen vanhemmuus voi olla. Hänen mukaansa hyviäkin päiviä on, mutta myös hyvin raskaita.

Äidin 18-vuotiaalla pojalla on harvinainen geneettinen Sotosin oireyhtymä, jonka vuoksi hän kamppailee epilepsian, skolioosin, autismin ja vaikean kehityksen viivästymän kanssa. Ennen Swiss Cottagea kukaan ei äidin mukaan ymmärtänyt poikaa. Hän raivosi, löi, potki ja puri kaikkia, eikä terapiastakaan ollut enää apua. Yksikään päiväkoti ei pitänyt häntä tuntia kauempaa ennen kuin äidille soitettiin ja häntä pyydettiin hakemaan poika. Swiss Cottagesta poikaa ei ole kertaakaan tarvinnut hakea kesken päivän. Äidin mukaan monimuotoisia tarpeita tukevat palvelut jakautuvat koulutuksen, terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen kesken, mutta Swiss Cottage hoitaa ne kaikki perheen puolesta. Hän kutsuu koulua perheen toiseksi perheeksi ja kuvaa, kuinka paljon stressiä ja taakkaa se on nostanut vanhempien harteilta.

Koulun aikuisten katse näkyy myös pienissä hetkissä. Lehden vierailun aikana yksi oppilas tarttui Guardianin kuvaajan kameraan ja haistoi sitä. Sitten hän nappasi rehtorin kaulanauhan ja haistoi senkin. Virnistäen hän loikkasi takaisin kattopuutarhan lasi-ikkunan luo, taputteli lasia iloisesti, keinui ja äänteli. Lehden mukaan mahdollisuudet voivat jäädä kouluttamattomalta silmältä huomaamatta, mutta koulun opettajat näkevät ne selvästi. Rehtorin reaktio oli ylpeys, sillä hänen mukaansa oppilaalla on poikkeuksellisen herkkä hajuaisti ja hajumuisti, joiden varassa hän suunnistaa maailmassa lähes kokonaan.

Guardianin mukaan avain jokaisen lapsen mahdollisuuksien esiin saamiseen on oppilaskohtainen opetussuunnitelma, jota säädetään joka viikko lapsen muuttuvien viestinnällisten, kognitiivisten ja fyysisten tarpeiden mukaan. Säätö tehdään kokouksissa, joihin osallistuvat opetushenkilöstö, terapeutit, erityisasiantuntijat, sairaanhoitajat, fysioterapeutit ja kouluun sijoitetut NHS:n lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen ammattilaiset. Koulun Employ ME -ohjelma antaa nuorille kokemusta työelämästä ja pyrkii samalla antamaan työelämälle kokemusta nuorten ainutlaatuisista taidoista ja vahvuuksista. Rehtorin mukaan keskeinen osa työtä on opettaa maailmalle, kuinka uskomattomia koulun nuoret ovat, jotta maailmalla olisi heille enemmän annettavaa heidän lähtiessään koulusta. Hänen mukaansa kaikki oppilaat jatkavat poikkeuksetta jatko-opintoihin, koulutukseen tai erityistuen piiriin. Rajat, joita näillä lapsilla ajatellaan olevan, ovat rehtorin mukaan todellisuudessa aikuisten oman mielikuvituksen ja kunnianhimon rajoja. Lehden mukaan noin 38 %:lla koulutuksen, työn ja harjoittelun ulkopuolella olevista nuorista on moninaisia tai monimuotoisia tarpeita, mikä tarkoittaa noin 380 000:ta nuorta. Haastatellun äidin poika lähtee koulusta syyskuussa. Äiti on päättänyt, että pojan koulutus jatkuu eikä hänestä tule yhtä heistä.

Swiss Cottagessa suunnitelman pitää elävänä viikoittain koolle tuleva moniammatillinen tiimi. EdSurgen esseen kirjoittaja tavoitteli samaa periaatetta yksittäisen opettajan työssä. Hän huomasi, ettei tukea voi jättää ennalleen vain siksi, että se on tuttu. Kerran toiminut kuvallinen päiväjärjestys, käyttäytymissuunnitelma, muokattu tehtävä tai seurantajärjestelmä voi vaatia muutosta oppilaan kasvaessa. Kerran kuukaudessa hän kävi tukitoimet läpi jakamalla ne kolmeen joukkoon: pidettäviin, muutettaviin ja vähitellen häivytettäviin, koska päämäärä oli oppilaan itsenäisyys. Jokaisesta tuesta hän kysyi, tarvitaanko sitä yhä, edistääkö se itsenäisyyttä ja säilyttääkö se oppilaan arvokkuuden. Päivän päätteeksi hän kirjasi muutamassa minuutissa kolmisarakkeiseen muistioon, mitä huomasi, mitä kokeili ja mitä pitää muuttaa. Kerran viikossa hän valitsi yhden oppilaan, jonka kanssa he tunnistivat toistuvan oppimisen esteen, sopivat keinon sen ylittämiseen ja arvioivat tuloksia yhdessä ennen kuin keinoa jatkettiin tai muutettiin.

Arvokkaimpia neuvojaan kirjoittaja sai oppilailta itseltään. Oppilaskeskustelut, itsearviointilomakkeet, lyhyet kuulumistuokiot ja osallistuminen oman suunnitelman laatimiseen paljastivat asioita, joita seurantalomake ei näyttänyt. Suunnitelmista tuli samalla oppilaiden itsetuntemuksen, oman asian ajamisen ja kasvun välineitä. Kirjoittaja ehdottaa lyhyttä kuulumistuokiota, jossa oppilas valitsee vastattavakseen yhden kolmesta kysymyksestä: mikä auttoi sinua oppimaan tänään, mikä oli tiellä tai mitä haluat minun kokeilevan ensi kerralla. Nuoremmat lapset ja vaihtoehtoisia viestintäkeinoja käyttävät oppilaat voivat vastata kuvien, arviointiasteikkojen tai lauseenalkujen avulla. Ennen suunnitelmapalaveria jokainen oppilas valmistautui kertomaan tiimille yhden vahvuuden, yhden haasteen ja yhden tavoitteen. Oppilaiden kuunteleminen katkaisi esseen sanoin aikuisten oletusten arkisuuden ja palautti oppilaan äänen niiden päätösten keskiöön, jotka koskevat hänen omaa koulunkäyntiään.

Yhteistyö auttoi kirjoittajaa näkemään sen, mikä olisi muuten jäänyt huomaamatta. Hän näki oppilaiden kamppailevan yhdessä ympäristössä ja menestyvän toisessa. Yleisopetuksen opettajat, muut tukipalvelujen ammattilaiset, koulunkäynnin ohjaajat, perheet ja oppilaat toivat kukin kuvaan oman palansa. Säännölliset keskustelut muistuttivat, ettei oppilasta saa kutistaa käyttäytymiseksi, arvosanaksi, diagnoosiksi tai palveluluokaksi. Tiimi voi esseen ehdotuksen mukaan kirjata toistuvasta huolesta tilanteen, tehtävän, annetun tuen sekä oppilaan reaktion ja verrata muistiinpanoja kymmenen minuutin palaverissa. Toimivia olosuhteita voi siirtää ympäristöstä toiseen yksinkertaisella kysymyksellä: missä tämä oppilas onnistuu ja mikä siellä on toisin kuin minun luokassani? Sama kysymys on avoin myös vanhemmalle tai huoltajalle, joka näkee lapsen kodin arjessa.

Seurantatietoon kirjoittaja nojasi koko uransa, mutta lopulta hän oppi, ettei sille kuulu viimeinen sana. Pisteet ja edistymisraportit kertoivat, kehittyikö oppilas tietyissä taidoissa, mutta ne eivät aina selittäneet miksi. Syynä saattoi olla motivaation, itseluottamuksen, väsymyksen, opetuksen, ihmissuhteiden ja ympäristön monimutkainen yhdistelmä. Siksi hän alkoi lukea rinnakkain kolmea tietolähdettä eli suoritustietoa, opettajan havaintoja ja oppilaan omaa selitystä kokemuksestaan. Tehtävien tekemisen notkahtaessa opettaja voi esseen mukaan verrata tehtävien vaikeutta ja tukien käyttöä sekä kysyä oppilaalta, mikä on muuttunut. Sen jälkeen voi kokeilla yhtä muutosta sovitun ajan ja katsoa, korjaantuuko kuvio. Data aloittaa selvittämisen eikä päätä sitä.

Swiss Cottagen ympärille on rakentunut myös poliittinen odotus. Englannin opetusministeri kuvaa koulua esimerkiksi siitä, mitä erityisen tuen uudistuksella halutaan monistaa: järjestelmästä, jossa jokainen lapsi kokee kuuluvansa joukkoon ja saa tarvitsemansa tuen läheltä kotia ilman taistelua. Hallituksen helmikuussa julkaisema valkoinen kirja korvaa Guardianin mukaan laajasti käytetyt koulutus-, terveys- ja hoivasuunnitelmat (EHCP) uusilla tuen tasoilla, joita koulut hallinnoivat yksilöllisinä tukisuunnitelmina (ISP). Hallitus harkitsee nyt merkittäviä myönnytyksiä, joiden myötä perheet voisivat saada uusia reittejä valittaa lisätuen saamiseksi. Tuen hakeminen on jo nyt hidasta. Hallitus kertoi lokakuussa, että keskimääräinen odotusaika erityisen tuen valituksia käsittelevän tribunaalin lopulliseen suulliseen käsittelyyn on yli 18 kuukautta, joten nyt jätetty valitus käsiteltäisiin toukokuussa 2028. Tribunaalin jono on kasvanut 18 000 valitukseen, mikä on 31 % enemmän kuin vuonna 2025.

Onko tuen siirtäminen koulujen hallittavaksi askel kohti Swiss Cottagen kaltaista, viikoittain elävää suunnitelmaa vai kaventuuko samalla perheen mahdollisuus vaatia tukea, jota se pitää lapselleen välttämättömänä? Swiss Cottagen arjen pohjana ovat kouluun sijoitetut terveydenhuollon ammattilaiset, oma tutkimus- ja koulutuskeskus sekä koulun johtamat opettajankoulutusohjelmat. Koulu jakaa käytäntöjään satojen yleis- ja erityiskoulujen kanssa Britanniassa ja kansainvälisesti. Viimeisen vuoden aikana vierailijaryhmiä on tullut Etelä-Amerikasta, Uzbekistanista, Saudi-Arabiasta ja Ruotsista. Rehtorin mukaan useampi brittiläinen koulu on muuttanut opettajankoulutustaan, opetussuunnitelmiaan ja suunnitteluaan koulun panoksen jälkeen. Hän korostaa, että kumppanuuksissa koulu myös oppii muilta. Siirtyvätkö nämä edellytykset uudistuksen myötä muihinkin kouluihin vai siirtyykö niille pelkkä vastuu? Hallitus harkitsee uudistukseen myönnytyksiä. Seurauksia kantavat lapset, heidän perheensä ja koulut, joiden hallintaan tukisuunnitelmat siirtyvät.

Suomessa kysymys erityisopettajan ajasta on yhä auki. OAJ:n hallitus hylkäsi tällä viikolla neuvottelutuloksen peruskoulun erityisopettajien työaikajärjestelmän uudistamisesta. OAJ ja Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT olivat sopineet keväällä 2025 opetusalan virka- ja työehtosopimuksessa (OVTES), että erityisopettajien työaikamääräyksistä neuvotellaan sopimuskauden aikana. Neuvotteluja käytiin syksystä 2025 alkaen. Alkuperäinen määräaika oli maaliskuun 2026 lopussa, mutta neuvottelut jatkuivat pitkälle kevääseen ja kesätauon jälkeen syksyllä. Uudistukseen oli sovittu käytettäväksi 0,2 prosenttia 1.10.2026 jaettavasta kehittämisohjelmaerästä. Neuvottelupöydältä jää auki kysymys, joka ulottuu luokkaan asti: mahtuuko työaikaan lomakkeiden ja palaverien lisäksi se muutaman minuutin pysähdys, jossa kieltäytyvältä oppilaalta ehditään kysyä, mikä tehtävässä oli liikaa?

Professorin lause ei lopulta hylkää rutiinia. Esseen kirjoittaja oppi arvostamaan hetkiä, jotka tuntuivat aikanaan tavallisilta: oppilaan kohtaamista ennen tuntia, tehtävän hiljaista muokkaamista, kärsivällistä kysymystä, käyttäytymisen pinnan alle katsomista ja sen huomaamista, milloin tuen täytyy muuttua. Se, mikä opettajasta tuntuu rutiinilta, voi hänen mukaansa olla juuri se tuki, jonka ansiosta oppilas tuntee itsensä kyvykkääksi, mukaan otetuksi ja ymmärretyksi. Paperit, palaverit, data, tukitoimet ja aikataulut ovat tärkeitä, mutta ne eivät ole erityisopetuksen tarkoitus. Tarkoitus on, että oppilas pääsee käsiksi oppimiseen, itsenäistyy, kokee kuuluvansa joukkoon ja tunnistaa kykynsä kasvaa. Swiss Cottagessa opiskelevan pojan äidin mukaan koulu antoi pojalle lapsuuden takaisin, koska se näki heti vammojen takana lapsen, joka tarvitsi opetusta ja jolla oli siihen oikeus. Nyt hänen poikansa on sosiaalinen nuori mies, joka on utelias kaiken suhteen ja rakastaa oppimista.

08 Tutkimus

Rauhallinen mutta irrallaan: lyhyt viestintäharjoitus ja opiskelijoiden yhteys

Tutkijoiden mukaan yliopisto-opiskelijat kertovat yhä useammin yksinäisyydestä ja heikentyneestä yhteenkuuluvuudesta, vaikka pintapuolista sosiaalista kanssakäymistä on paljon. EdArXiv-palvelussa julkaistu vertaisarvioimaton preprint-tutkimus kokeili, voisiko lyhyt johdatus väkivallattomaan viestintään (Nonviolent Communication, NVC) auttaa opiskelijoita luomaan yhteyttä toiseen ihmiseen.

Ennalta rekisteröidyssä toteutettavuuskokeilussa oli 30 opiskelijaa eli 15 paria, jotka jaettiin satunnaisesti kahteen ryhmään. Toinen ryhmä sai 15 minuutin johdatuksen väkivallattomaan viestintään ja harjoitteli sen nelivaiheista rakennetta, jossa edetään havainnosta tunteeseen, tarpeeseen ja pyyntöön. Toinen ryhmä teki 15 minuutin vakioidun tietoisen läsnäolon kehoskannauksen. Sen jälkeen parit tekivät Aronin ja kollegoiden (1997) kehittämän Fast Friends -tehtävän, joka on jäsennelty kahdenkeskinen vuorovaikutustilanne. Tutkijat mittasivat koettua läheisyyttä kumppaniin (IOS), kouluyhteisöön kuulumisen kokemusta (PSSM-8) ja hyvinvointia (WEMWBS). Lisäksi he havainnoivat käyttäytymistä ja analysoivat viiden jälkikeskustelukysymyksen vastaukset Michien ja kollegoiden (2011) COM-B-mallin kehyksessä.

Väkivallattoman viestinnän johdatuksen saaneet parit kokivat vuorovaikutuksen jälkeen olevansa lähempänä toisiaan kuin tietoisen läsnäolon ryhmän parit. Ero oli tutkijoiden mukaan tilastollisesti merkitsevä ($p = 0{,}041$) ja vaikutuksen koko keskisuuri. Läheisyyden kokemus kasvoi selvästi kummankin ryhmän sisällä, mutta hyvinvoinnin kohentuminen tuli yksinomaan tietoisen läsnäolon ryhmästä.

Laadullisesta aineistosta tutkijat nimesivät ilmiön peittämisen paradoksiksi (Masking Paradox). Tietoinen läsnäolo tuotti sisäistä rauhaa, mutta ei vastaavaa kykyä olla yhteydessä toiseen. Kehoskannauksen tehneistä 85 % kertoi kiusaantuneisuudesta, väkivallattoman viestinnän ryhmästä 56 %. Tutkimuksen rakenteellista turvamekanismia, veto-korttia, käytettiin tietoisen läsnäolon ryhmässä kaksi kertaa ja viestintäryhmässä ei kertaakaan. Kaikki ennalta asetetut etenemiskriteerit täyttyivät: kaikki osallistujat pysyivät mukana, haittatapahtumia ei ollut ja protokollaa noudatettiin täysin. Kokeilussa testattiin myös 12 kysymyksen mittaria (DESI-12), jolla kumppani arvioi vuorovaikutuksen koettua turvallisuutta. Mittarin jatkokehitettyä versiota valmistellaan psykometriseen validointiin.

Tutkijoiden tulkinnan mukaan lyhyt vuorovaikutuksen tukirakenne voi olla lupaava apu opiskelijoille, joille yhteyden luominen on taidon eikä motivaation puutetta. Lupaavana he pitävät nimenomaan vuorovaikutuksen tukemista eivätkä pelkkää oman mielen säätelyä. Koululle ja oppilaitokselle havainto jättää kysymyksen: auttaako rauhoittumisharjoitus oppilasta, jonka vaikeus ei ole levottomuus vaan se, ettei hän tiedä, miten toista lähestytään?

Kokeilussa oli 30 yliopisto-opiskelijaa, joten tuloksia ei voi siirtää suoraan peruskouluun tai toiselle asteelle. Raportoitu ero koskee läheisyyden kokemusta yhden jäsennellyn vuorovaikutustilanteen jälkeen, eikä se kerro, kasvaako kuuluminen yhteisöön pidemmällä aikavälillä.

Pelillistetty sananmuodostus Bruneissa: pieni muutos, ei vielä näyttöä vaikutuksesta

Englanninkielisissä kouluissa moni oppilas kohtaa vieraita akateemisia sanoja joka päivä. Etuliitteiden, sanavartaloiden ja jälkiliitteiden merkitysten tunteminen voi auttaa häntä päättelemään, mitä sana tarkoittaa. EdArXivissa julkaistu vertaisarvioimaton preprint-tapaustutkimus selvitti, oppivatko englantia lisäkielenä opiskelevat kahdeksannen vuosiluokan oppilaat bruneilaisessa valtion yläkoulussa analysoimaan tuntemattomia sanoja paremmin 12 viikon pelillistetyn harjoittelun jälkeen.

Yhden perehdytystunnin jälkeen oppilaat käyttivät sanoja rakentavaa pelillistettyä sovellusta omaan tahtiinsa noin kymmenen minuuttia viikossa ja tekivät joka viikko kymmenen kysymyksen paperitestin. Ennen jaksoa ja sen jälkeen tehtiin 20 kysymyksen testi, joka oli mallinnettu Morphological Awareness Test for Reading and Spelling -testin pohjalta kahtena rinnakkaisversiona. Alkutestin teki 58 ja lopputestin 62 oppilasta. Vastaukset olivat nimettömiä, joten

tutkijat yhdistivät saman oppilaan testit tiukalla säännöllä luokan, syntymäpäivän ja lempinimen perusteella.

Luotettavasti yhdistettyjen 24 oppilaan keskiarvo nousi 14,08 pisteestä 15,46 pisteeseen 20:stä. Muutos oli 1,38 pistettä (95 %:n luottamusväli 0,08–2,67; dz = 0,45). Kaikkien alku- ja lopputestin tehneiden vertailu, joka ei vaadi testien yhdistämistä, antoi samankaltaisen arvion eli 1,20 pistettä. Tutkijat kuvaavat kasvua pieneksi, eikä sitä voinut paikantaa selvästi mihinkään neljästä mitatusta taidosta. Lisäksi tulos oli herkkä yhdelle kysymykselle, joka oli lopputestin versiossa paljon helpompi.

Asetelmassa ei ollut vertailuryhmää, joten tulokset kuvaavat muutosta eivätkä todista sovelluksen vaikutusta, kuten tutkijat itse korostavat. He pohtivat, mitä tapaus kertoo vähän työtä vaativasta sananmuodostuksen harjoittelusta ja millaisilla luokkatesteillä näin pieni muutos voidaan ylipäätään havaita. Opettajalle havainto testin herkkyydestä on käytännöllinen, sillä alku- ja lopputestin erilainen vaikeus voi näkyä kasvuna, joka ei ole syntynyt oppimisesta. Kysymys koskee jokaista koulua, jossa oppilas opiskelee kielellä, joka ei ole hänen kotikielensä: voiko sanan rakenteen ymmärtäminen avata oppiaineiden sanastoa? Bruneilainen tapaustutkimus ei vielä vastaa siihen.

Aineenopettajaksi pyrkien, päätyen vai joutuen

Kasvatus & Aika -lehti julkaisi 16.11.2026 aineenopettajien koulutuspolkuja käsittelevän artikkelin, jonka otsikko on Pyrkimistä, päätymistä ja joutumista.

09 Hankkeet ja rahoitus

Kouluissa ja oppilaitoksissa esiintyvän väkivallan ehkäisyn työryhmä

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti 16.11.2026 virkamiestyöryhmän, jonka tavoitteena on koota tilannekuva kouluissa ja oppilaitoksissa esiintyvästä väkivallasta ja ehdottaa toimia sen ehkäisemiseksi Hankeikkuna. Hanke on käynnissä hankenumerolla OKM045:00/2026. Työryhmän toimikausi on 16.11.2026–31.3.2027 ja hankesivulla on julkaistu 13.11.2026 päivätty asettamispäätös.

Työryhmän taustalla on opetusministerin keväällä 2025 järjestämä pyöreän pöydän keskustelu kouluväkivallan ennaltaehkäisystä sekä lasten ja nuorten hyvinvoinnista. Siihen osallistuivat myös sosiaaliturvaministeri sekä liikunta-, urheilu- ja nuorisoministeri. Työryhmä laatii arvion nykytilasta, kokoaa tehdyt ja käynnissä olevat toimet, kuulee tarvittavia asiantuntijoita ja tekee ehdotuksen väkivallan ehkäisemiseksi tarvittavista toimista. Jäsenet sitoutuvat tuottamaan raporttiin oman hallinnonalansa nykytila-arvion sekä tehdyt ja käynnissä olevat toimet koulujen ja oppilaitosten osalta. Ministeriö perustelee hanketta sillä, että väkivaltatilanteet ovat lisääntyneet yhteiskunnassa myös lasten ja nuorten keskuudessa. Sen mukaan kouluilla ja oppilaitoksilla on oma roolinsa turvallisen ympäristön rakentamisessa ja väkivaltaan puuttumisessa, mutta vaikuttavat toimet edellyttävät viranomaisyhteistyötä.

Puheenjohtajana toimii opetus- ja kulttuuriministeriön erityisasiantuntija. Muut jäsenet tulevat opetus- ja kulttuuriministeriöstä, Opetushallituksesta, sisäministeriöstä, sosiaali- ja terveysministeriöstä, Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta ja Poliisihallituksesta. Samana päivänä, jona työryhmä asetettiin, uutisoitiin poliisin tutkivan pahoinpitelynä nuorten välistä väkivaltatilannetta Kangasalan Kirkkoharjun koulun pihalla 26. lokakuuta (Ilta-Sanomat, Iltalehti).

Hankkeen vahvuus on siinä, että koulujen turvallisuutta käsitellään useamman hallinnonalan yhteisenä asiana. Samassa pöydässä istuvat opetus-, sisä- ja sosiaalihallinto sekä poliisi ja THL ja kunkin arvio ja toimet kootaan samaan raporttiin. Työryhmän jäseninä ei kuitenkaan ole opetuksen järjestäjien, opettajien, oppilaiden tai huoltajien edustajia. Asiantuntijoiden kuuleminen kuuluu sen tehtäviin, joten olennainen kysymys on, keitä kuullaan: oppilaita, opettajia ja huoltajia vai pääasiassa toisia viranomaisia? Toinen kysymys koskee aikaa. Pyöreän pöydän keskustelusta työryhmän asettamiseen kului noin puolitoista vuotta, mutta itse työlle on varattu noin neljä ja puoli kuukautta. Toimikausi päättyy maaliskuun

lopussa vaalivuonna 2027. Työryhmän asettaa ministeriö ja ehdotukset laativat virkamiehet. Seuraukset kohdistuvat oppilaisiin, koulujen henkilöstöön ja perheisiin, joiden lapset kulkevat samoilla koulupihoilla.

10 Seurattavaa

24.11.2026 ja 1.8.2027: kouluverkot Sotkamossa ja Lapualla

Sotkamon kunnanvaltuusto käsittelee kouluverkon uudistusta tiistaina 24. marraskuuta sen jälkeen, kun kunnanhallitus asettui sivistystoimen esityksen taakse Yle. Esityksen mukaan kuntaan jäisi 2030-luvulla ensin viisi ja myöhemmin kolme alakoulua. Lapualla päätös on jo tehty: Ylen mukaan Kauhajärven koulun toiminta lakkaa 1.8.2027, Männikön ja Hellanmaan koulujen syksyllä 2028.

Marras-joulukuu 2026 ja 7.–21.1.2027: korkeakoulupaikat ja kevään yhteishaku

Opetushallituksen mukaan syksyn yhteishaussa opiskelupaikan tammikuussa 2027 alkaviin koulutuksiin sai noin 12 300 uutta opiskelijaa (Opetushallitus, Yle). Paikka tulee ottaa vastaan marraskuun loppupuolella, minkä jälkeen loput varasijapaikat jaetaan joulukuun alussa. Korkeakoulut voivat lisäksi järjestää vapaiksi jääneille paikoille lisähakuja marras-joulukuussa. Kevään ensimmäinen yhteishaku järjestetään 7.–21.1.2027 ja toinen 9.–23.3.2027. Opintoseteliin ovat oikeutettuja 1.12.2025–31.7.2028 ensimmäisen toisen asteen tutkintonsa Suomessa alle 29-vuotiaana suorittaneet nuoret, jotka ovat hakeneet korkeakoulujen yhteishaussa mutta eivät ole saaneet tai vastaanottaneet opiskelupaikkaa.

Tammikuun 2027 loppu: osaamistakuun perusteluonnokset lausunnolle

Opetushallitus pyytää varaamaan aikaa lausuntokierrokseen, joka alkaa tammikuun lopussa ja kestää neljä viikkoa Opetushallitus. Perusteita on valmisteltu syyskuusta alkaen 31 oppiaine- ja teemakohtaisessa työryhmässä, joissa on mukana Opetushallituksen asiantuntijoita, tutkijoita, opettajankouluttajia ja opetustyötä tekeviä ammattilaisia. Lausunnoille annetaan totuttua varhaisemman vaiheen perusteluonnokset. Eduskunta hyväksyi lakimuutokset kesäkuussa 2026. Suurimmat muutokset koskevat oppiaineiden vuosiluokkakohtaisia tavoitteita, keskeisiä sisältöjä ja arviointikriteerejä sekä oppilaan arviointia ja koulun toimintakulttuuria. Työ on määrä saada valmiiksi kesän 2027 alkuun mennessä ja Opetushallitus antaa määräyksen uusista perusteista viimeistään lokakuun 2027 lopussa. Sen jälkeen opetuksen järjestäjien on päivitettävä paikalliset opetussuunnitelmat, jotka on otettava esi- ja perusopetuksessa käyttöön 1.8.2028 alkaen. Kaikilla esiopetuksen toimijoilla on mahdollisuus vaikuttaa valmisteluun jättämällä lausuntonsa. Aikuisten perusopetuksen perusteluonnos lähtee lausunnolle huhtikuussa 2027.

Helmikuu 2027: maahanmuuttajavanhempien koulukokeilu laajenee Turussa

Turku laajentaa maahanmuuttajavanhempien koulukokeilua ensi helmikuussa Nummenpakan koulun Nummen yksikköön, kertoo kaupungin lasten ja nuorten palveluiden johtaja Ylelle. Ylen jutussa kokeiluun osallistunut vanhempi on oppinut suomea ja on nyt harjoittelussa luokassa.

2029 ja 2032: Saksa testaa neljävuotiaiden kielitaidon

Saksassa neljävuotiaiden kielitaidon testaus tulee pakolliseksi vuonna 2029, vaikka monet osavaltiot järjestävät testejä jo nyt Helsingin Sanomat. Vuoteen 2032 mennessä testeissä on oltava myös itsesäätelyä, motoriikkaa ja matemaattisia valmiuksia arvioivat osiot. Lehti viittaa vuoden 2026 koulutusraporttiin, jonka mukaan noin joka neljännellä lapsella havaitaan kouluuntulotarkastuksissa ongelmia kielellisissä valmiuksissa.

Lähteet

Pääkirjoitus

1. **Nyt se on tutkittu: Puhelinkielto kouluissa paransi oppimistuloksia** · Ilta-Sanomat
2. **Macron banned smartphones in schools. A month later, France was ablaze. Could they be connected? | Joseph de Weck** · The Guardian, Education
3. **Yhä useampi päiväkoti pyytää apua, kun arki ei suju: ”Kun tulemme paikalle, ollaan jo aika äärimmäisessä pisteessä”** · YLE Uutiset
4. **Analyysi: Opetusministeri väittää, että peruskouluun on lisätty vahvasti rahaa – tarkistimme faktat** · Yle, Peruskoulu
5. **For Special Education Teachers, “Everydayness Is the Enemy”** · EdSurge
6. **‘We don’t produce Neets’: the London school recognised at World’s Best School awards** · The Guardian, Education

Numeron osat

Nyt se on tutkittu: Puhelinkielto kouluissa paransi oppimistuloksia · Ilta-Sanomat

Nuoret | Tutkimus: Nuorten runsas älylaitteiden käyttö pienentää muistiin ja oppimiseen liittyviä aivoalueita · Helsingin Sanomat

Macron banned smartphones in schools. A month later, France was ablaze. Could they be connected? | Joseph de Weck · The Guardian, Education

Yhä useampi päiväkoti pyytää apua, kun arki ei suju: ”Kun tulemme paikalle, ollaan jo aika äärimmäisessä pisteessä” · YLE Uutiset

Kaikki lukittiin luokkiin Vaasassa – Nyt puhuu oppilas · Iltalehti

Iso operaatio koululla Vaasassa – silminnäkijä: poliiseja saapui ”joka suunnasta” · Ilta-Sanomat

Vaasa | Poliisilla tehtävä vaasalaiskoululla · Helsingin Sanomat

Väkivaltatilanne koulun pihalla Kangasalla · Ilta-Sanomat

Väkivaltaa koulun pihalla – Poliisilta pitkä jyrähdys · Iltalehti

Vihainen vanhempi keskeytti koulupäivän Vantaalla · Ilta-Sanomat

Lapua sai viimein päätettyä alakoulujen vähentämisestä · Yle, Peruskoulu

Sotkamon kouluverkon uudistus etenee – kunnanhallitus asettui sivistystoimen esityksen taakse · Yle, Lapset ja nuoret

Analyysi: Opetusministeri väittää, että peruskouluun on lisätty vahvasti rahaa – tarkistimme faktat · Yle, Peruskoulu

HS Oulussa | Kristilliset koulut kasvavat vauhdilla koko Suomessa · Helsingin Sanomat

Nuorisojoukko möi tuhansia myrkkyvapeja Rovaniemellä – suurin osa ostajista alaikäisiä · YLE Uutiset

Espoolaiskoulu uhkasi vanhempia lastensuojeluilmoituksella – syynä GTA VI · Ilta-Sanomat

Tyhjensikö GTA VI suomalaiset koulut? Näin vastaavat rehtorit · Ilta-Sanomat

OAJ:n valtuustolta poikkeuksellinen teko kelpoisuuksien puolesta · OAJ

Lasten varhaiskasvatuksen laadun heikentäminen ei ole keskitien ratkaisu · OAJ

Puoluesihteerit ottivat kantaa: Opettajarekisteri kuuluisi hallitusohjelmaan · OAJ

Vihreät peruisi hallituksen leikkauksia ja käyttäisi koulutukseen 800 miljoonaa euroa enemmän · YLE Uutiset

Vihreät kiristäisi veroja ja panostaisi luonnonsuojeluun sekä koulutukseen · MTV Uutiset

Eva: Korkeakoulututkinnosta osittain maksullinen · Iltalehti

Uusi ehdotus: Tutkinnosta pitäisi maksaa, jos tulot nousevat tietyn rajan yli · YLE Uutiset

Ramona Nurminen on töissä kirjastossa 1,5 vuotta ilman palkkaa: ”Minua käytetään hyväksi” · YLE Uutiset

Opetusministeri Adlercreutz: Ministeriö selvittää koulutussopimusten käyttöä Ramona Nurmisen 1,5 vuoden tapauksen vuoksi · YLE Uutiset

Opettajarekisteri ja arvioinnin tehtäväpankki saavat opettajilta vahvan tuen – kansallisia kokeita kannattaa vain neljännes · OAJ

Koulu | Lapseni koulussa puuhastelu vie aikaa perusasioilta · Helsingin Sanomat

Koulu | Kansallisille kokeille on sanottava ehdottomasti ei · Helsingin Sanomat

”Liian kauan Suomessa” – Cameron ei pääse englanninkieliseen lukioon · YLE Uutiset

Koulutus | Englanninkielinen lukiokoulutus on tarkoin rajattu · Helsingin Sanomat

Kielet | Englanninkielisille kouluille tulee asettaa tiukat ehdot · Helsingin Sanomat

OAJ:n hallitus hylkäsi erityisopettajien työaikajärjestelmässä saavutetun neuvottelutuloksen · OAJ

Neet ideas: what’s in Alan Milburn’s report on young people not in education, employment or training? · The Guardian, Education

Alan Milburn urges Burnham to spend billions on ‘new deal’ for young people · The Guardian, Education

Milburn’s historic report on Britain’s lost generation says one key thing: finally, young lives will really matter | Polly Toynbee · The Guardian, Education

Childhood neglect, unmet needs, mental health struggles: this is the making of a Neet | Mark Mon-Williams · The Guardian, Education

Opiskelijavaihto | Suomalaisten pääsy vaihto-opiskelijoiksi Britannian yliopistoihin helpottuu · Helsingin Sanomat

Burnham seals trade and youth mobility deals in biggest step towards EU since Brexit · The Guardian, Education

Nuorten paineet | Etelä-Koreassa yliopistojen pääsykokeen hiljaisuus on niin tärkeää, että lentokoneetkin jäivät maahan · Helsingin Sanomat

Sleeve checks and no smartglasses: South Korea races to protect all-important university exams against AI · The Guardian, Education

Ofqual urges ‘life-altering’ penalties for students who use tech to cheat · The Guardian, Education

Kouluvalmius | Saksa ottaa käyttöön neljävuotiaiden kielitestit · Helsingin Sanomat

Special needs overhaul in England could bring in new avenues for extra support · The Guardian, Education

Rokotteet | THL: Joka viides yläkoulun aloittaneista ei ole saanut syöpiä ehkäisevää HPV-rokotusta · Helsingin Sanomat

THL: Joka viides yläkoulun aloittaneista ei ole saanut syöpiä ehkäisevää HPV-rokotusta · Ilta-Sanomat

Rokotteet | HPV-rokotus on tehokkain tapa ehkäistä tiettyjä syöpiä · Helsingin Sanomat

Maahanmuuttajavanhempien koulukokeilu laajenee Turussa – Bukurije Ferati oppi suomea ja on nyt harjoittelussa luokassa · YLE Uutiset

Korkeakoulujen syksyn yhteishaussa opiskelupaikan sai noin 12 300 uutta opiskelijaa · Opetushallitus

Korkeakoulupaikka heltisi noin 12 300:lle syksyn yhteishaussa · YLE Uutiset

For Special Education Teachers, “Everydayness Is the Enemy” · EdSurge

‘We don’t produce Neets’: the London school recognised at World’s Best School awards · The Guardian, Education

Calm but Disconnected: A Mixed-Methods Feasibility Trial of Nonviolent Communication as a Prosthetic Capability for Student Belonging · EdArXiv (preprint)

Assessing Gamified Morphological Awareness Instruction for EAL Learners: A Secondary School Case Study · EdArXiv (preprint)

Pyrkimistä, päätymistä ja joutumista · Kasvatus & Aika

Kouluissa ja oppilaitoksissa esiintyvän väkivallan ehkäisyn työryhmä · Hankeikkuna

Osaamistakuu: Varaathan aikaa tammikuun lopussa alkavaan lausuntokierrokseen · Opetushallitus